

III. Svět

Rok čekání na amerického vítěze

Napětí, jak dopadne souboj o Bílý dům, ovládalo velkou mezinárodní politiku po většinu roku 2004. Hypervelmoc, jak svého času nazval Spojené státy francouzský ministr zahraničí Hubert Védrine, je zemí v dnešním světě natolik vlivnou, že v době, kdy se v ní rozhoduje, kdo na příští čtyři roky stane v jejím čele, se po tom, kdo by se mohl stát jejích novým spoluhráčem, poohlížíjí účastníci všech významných konfliktů ve světě.

Navíc, vyhrocování postojů obou soupeřů, úřadujícího prezidenta Georga W. Bushe a jeho demokratického oponenta Johna Kerryho, které je v závěrečných měsících volební kampaně obvyklé, navozovalo dojem, že od listopadového výsledku se v případě střídání stráží dá očekávat změna.

O změně se hodně mluvilo také proto, že každým dnem z Iráku, který vnesl do kampaně silně zahraničněpolitické téma, přicházely zprávy o dalších obětech mezi civilním obyvatelstvem i v řadách okupačních sil. Proto narůstaly spekulace, že v zahraničněpolitických potížích se kumuluje potenciál případné změny. Pozornější pohled ale ukazoval, že mezi oběma soupeři amerických prezidentských voleb, co se týče představ o dalších krocích v irácké krizi, nebyl tak podstatný rozdíl a že o jistou korekci diplomatického kurzu by se musel pokusit každý vítěz prezidentských voleb.

Finále listopadového souboje o Bílý dům předčilo původní předpovědi těsného výsledku. Podrobnější analýzy doložily, že rozhodla efektivita vedení kampaně, to, jak byly investovány sebrané peníze do získání pečlivě vybraných cílů, v tomto případě do získávání voličů v několika státech, v nichž nebylo jasné, kam se přikloní většina voličů.

Přestože demokraté ve srovnání s rokem 2000 podali mnohem lepší výkon, nakonec rozhodla větší mobilizace republikánů. Bushovi a jeho týmu se podařilo přivést k volebním urnám tu část konzervativních Američanů, kteří předchozí volby vynechali kvůli morálnímu pobouření nad osobními poklesky Bushova demokratického předchůdce Billa Clintona.

První kroky vítěze nesly znaky překvapení. George W. Bush sice přivítal, že zazněl hlas konzervativní Ameriky, ale u vědomí toho, že jeho úspěch skrývá přetrvávající názorový rozkol mezi Američany, zdůrazňoval, že chce sjednocovat a nikoli rozdělovat. Výzvy ke smířování zazněly i směrem k těm evropským spojencům, kteří vojenskou invazi do Iráku veřejně kritizovali.

V prvních týdnech po vyhraných volbách ale nebylo zřejmé, do jaké míry má staronový prezident USA na mysli změnu obsahu a zda naopak nejde jen o změnu stylu při zachování stejného obsahu, to znamená především stejných zahraničněpolitických cílů. Na objasnění této hádanky bylo nutno počkat až na cestu, kterou podnikl prezident Bush v únoru 2005 do Evropy. Na konci roku 2004 převažoval názor, že i když vliv neokonzervativců v Bílém domě v roce 2004 byl oťresen přetrvávající nepříznivou situací v Iráku, tak staronový prezident USA je přístupný změně stylu, jak to naznačila například Condoleezza Riceová, která přešla z funkce poradkyně prezidenta pro otázky národní bezpečnosti do čela State Departmentu. Protože ale rýsující se změna měla posloužit k dosažení nezměněných cílů, tak kvalitu americko-evropského sblížení a jeho trvalost prověří až rok 2005.

Blízký východ – smrt jako katalyzátor

Cíle politiky Spojených států se nemění především na Blízkém a Středním východě, strategický projekt Velkého Středního východu neboli podstatná přeměna celého regionu pod vedením Spojených států

Svět

nebyl opuštěn. Až do prezidentských voleb v USA sice platilo, že v době volební kampaně se vládnoucí administrativou vyhýbá přílišné angažovanosti při řešení politicky citlivých konfliktů, už závěr roku 2004 ale nabídl příležitost, která jakoby potvrzovala sarkastické úsloví o biologickém řešení politických problémů.

Náhly skon palestinského vůdce Jásira Arafáta otevřel pro všechny zúčastněné strany v regionu a nejvlivnějšího vnějšího zprostředkovatele, Spojené státy, možnost obnovit dialog, který se ocitl v troskách po začátku druhé palestinské intifády propuknuvší na podzim 2000.

Favoritem volby nástupce Jásira Arafáta byl Mahmúd Abbás, který se na palestinské scéně objevil již o rok dříve jako neúspěšný kandidát na místo premiéra. Na potvrzení tipu na favorita bylo nutno počkat až do ledna 2005. Náhle vzbuzené naděje optimistů mírně skepticky pesimistů, kterým vývoj dával za pravdu, že šance nového izraelsko-palestinského startu je zatím pouhou šancí a ještě zdaleka ne jistotou.

Sbližování mezi Mahmúdem Abbásem, který na počátku roku 2005 stanul v čele palestinské samosprávy, a izraelským premiérem Arielem Šaronem limitovala oboustranná obezřetnost. Opatrnost byla zcela oprávněná, protože byla podmínkou pokroku. Brzké otevření konfliktních otázek, na nichž selhaly mírové rozhovory už v roce 2000, by hrozilo zastavit započatou oblevu již v zárodku.

Po letech poznamenaných opakujícími se teroristickými atentáty islamistických extremistů a represivních protiakcí izraelské armády byl odchod Jásira Arafáta, pokládaného Izraelem i Spojenými státy za nespolehlivého a nevypočitatelného partnera, všeobecně pochopen jako možnost uvolnit zablokovanou situaci na Blízkém východě. Riziko návratu násilí v palestinsko-izraelském konfliktu zůstává nadále velké, protože je stále nejasné, jak a zda vůbec bude možné překlenout dříve nevyřešené rozpory.

Klíčem, stejně jako dosud, bude odpověď na otázku, jak smířit nárok Palestinců na vlastní samostatný stát se stejně oprávněným nárokem Izraelců na bezpečnost jejich státu. Dosavadní zkušenost napovídá, že případný pokrok bude ohrožován extremistami z obou stran, protože jejich pozici neřešený nebo vyhrocující se konflikt upevňuje a naopak jejich pozici by případná dohoda o mírovém řešení oslabil.

Irák – čekání na volby

Od zadržení Saddáma Husajna k parlamentním volbám, tak by zněl slogan shrnující rok 2004 v Iráku. Do této země se od chvíle, kdy se prezident USA George W. Bush rozhodl odstranit diktátorského vládce v Bagdádu, v násilné podobě promítá politický konflikt, který někteří komentátoři nazývají střetem civilizací, jiní sporem mezi severem a jihem a ještě další také místem, odkud je třeba svatou válkou vyhnat okupační síly Západu, který utlačuje islámský a arabský svět.

První měsíce 2004 poznamenalo zklamané očekávání. Zadržení Saddáma Husajna na konci roku 2003 bylo americkou správou promptně vyhlášováno za takřka strategický zvrat, protože hlavně poraženého režimu a jeho spojencům byl připisován lví podíl na organizaci teroristických útoků namířených nejen proti okupačním silám, ale ve stále větší míře proti těm Iráčanům, kteří jsou ochotni se podílet na ustavování posaddámovského Iráku.

Během doby se ale čím dál více ukazovalo, že hybnou silou organizující protiamerický odpor jsou islamističtí radikálové přicházející zvenčí, kteří nacházejí zázemí v oblasti takzvaného sunnitského trojúhelníku, kde mívá Saddám Husajn svou mocenskou základnu. Postupem času a s potřebou prosadit legitimitu nových iráckých orgánů se pozornost začala přenášet na přípravu parlamentních voleb chystaných na začátek 2005, protože byly vnímány jako důležité v několika ohledech.

Historicky vzato to měly být první demokratické volby v Iráku po půlstoletí autoritativních nebo zcela diktátorských režimů. Pokud by se je podařilo zorganizovat i v atmosféře poznamenané dennodenním násilím a především kdyby se jich zúčastnila podstatná část nebo dokonce většina Iráčanů, byl by to důkaz, že se podařilo splnit jeden z důležitých postupných cílů, které si Spojené státy před svou invazí do Iráku stanovily.

Úspěšnými volbami by také byla splněna část projektu Velkého Středního východu, protože ukázka svobodných voleb, i když by se konaly s mnohými omezeními, by mohla zapůsobit v těch arabských a is-

Svět

lámských zemích, jejichž režimy po léta dávají přednost vládě pevné ruky. V tomto ohledu měly irácké volby chystané na počátek roku 2005, stejně jako volby Arafátova nástupce mezi Palestinci, podobně mezní význam. Předem ale bylo jasné, že v obou případech úspěšný průběh bude pokrokem, jehož trvalost musí potvrdit až následující vývoj.

EU – od rozšíření k ústavě

Mezní datum prvního května neprožívali staří i noví členové Evropské unie jako historický zlom. Ze dne na den se jejich občanům sice na linii, která do roku 1989 oddělovala dva soupeřící politické bloky, zjednotušily hraniční formality, ale jinak se většina podstatných změn odehrála již dříve. A ty, které následovaly – především růst obchodu napomáhající chodu ekonomiky – se projevovaly v České republice bezprostředně spíše nepříznivě, například větší intenzitou dopravy na již beztak přetížených silnicích a dálnicích.

Přesto ale po celý rok 2004 bylo vidět, že Evropská unie se chystala strávit své historicky největší rozšíření. Odpůrci připravované ústavní smlouvy jsou sice přesvědčeni, že samotný fakt, že už nyní dokáže pětadvacítka žít podle smlouvy dohodnuté na konci roku 2000 v Nice, je důkazem, že žádné nové smlouvy není zapotřebí. Většinově ale převládá mínění, že korektura je nezbytná, a to bez ohledu na veškeré výhrady, jež je možno mít ke smlouvě, kterou jednotliví členové EU začali projednávat. Debata o evropské ústavní smlouvě, jejíž text se nepodařilo schválit na římském summitu v závěru roku 2003, proto byla především debatou o pravidlech, kterými se bude řídit rozšířená unie.

Římský debakl v prosinci 2003 si vynutil odhodlání hledat řešení, které se však zvláště kvůli vzdorovitému španělsko-polskému duu zdálo vzdálené. Tady posun přinesl až překvapivý výsledek parlamentních voleb ve Španělsku. Rozhořčení voliči kvůli podezření, že vláda konzervativního premiéra Josepha Márii Aznara se pokusila manipulovat zprávami o březnovém teroristickém atentátu na madridských nádražích, vynesli k moci do té doby opoziční socialisty, kteří ihned oznámili, že chtějí být v otázkách evropské integrace vstřícnější než jejich předchůdci.

Hledání kompromisu nad textem evropské ústavní smlouvy bylo o to obtížnější, že projednáváná agenda začala být nebezpečně přetížena politicky výbušnými tématy. Souběžně s diskusí o textu evropské ústavní smlouvy, kde klíčem bylo najít v pravidlech rozhodování poměr vlivu jednotlivých států a jejich velikosti, museli šéfové států a vlád členských zemí EU intenzivně jednat o příštím předsedovi Evropské komise, v jehož rukou bude sestavit celý pětadvacetičlenný tým bruselské administrativy.

Výsledek potvrdil zkušenost, že dějiny evropské integrace jsou jednak dějiny stále nových a nových krizí a jednak stále nových a nových kompromisů. Překvapivým vítězem volby nového předsedy se stal portugalský premiér José Manuel Barroso. Jeho úspěch a profil osobností, ze kterých sestavil Evropskou komisi, byl v pochvalném i kritickém smyslu vykládán jako nástup liberálnější orientovaných osobností. Nováčkové v unii s uspokojením zaznamenali, že nástupce Romana Prodiho neváhal svěřit komisařům z těchto zemí i prestižní a důležitá portfolia, resort regionální pomoci, kterým protéká druhý největší díl unijního rozpočtu, byl svěřen například Polce Danutě Hübnerové.

Se vstupem deseti nových členů bylo spojováno očekávání, že přinesou změny poměru sil uvnitř unie. To se až na výjimky v běžném provozu výrazně neprojevovalo. Byli to ale nováčci, kteří vesměs patří ke středním a menším zemím v EU, kdo se zasloužil, že v textu evropské ústavní smlouvy se v pasáži o rozhodování kvalifikovanou většinou prosadil poměr méně výhodný pro velké a lidnaté země.

Druhá polovina roku přinesla překvapení v podobě ukázky rostoucího vlivu Evropského parlamentu. Nebylo to v důsledku červnových voleb, které byly nápadné nízkou voličskou účastí. Už ale při schvalování Barrosovy nominace na předsedu Evropské komise poslanci dali najevo, že sice nehodlají vyvolat jeho odmítnutím nový problém, a při veřejných slyšeních kandidátů na komisařské funkce si vůbec nebrali servítky. Dokonce přiměli předsedu komise Barrosa, aby kvůli poslaneckým výhradám vůči Italovi Roccovi Buglinemu udělal ve svém týmu přesuny.

Svět

Geostrategie a živelní pohromy

Událost roku 2004 se odehrála až na samém jeho konci. Bylo jí zemětřesení a následné přívalové vlny v jihovýchodní Asii. Silná emocionální reakce vyvolala nebývalou vlnu humanitární pomoci, protože obrazy lidského neštěstí pronikly do domácností na celém světě v přímém přenosu. Zároveň soustředění na jeden velice postižený region vedlo brzy k zamyšlením nad podobou rozvojové pomoci vůbec.

Na reakcích jednotlivých zemí na živelní katastrofu byly patrné i jejich strategické úvahy. Spojeným státům se naskytla příležitost ukázat obraz jiné než pouze vojenské síly. Přesto byly zjevné i korekce, když Washington zprvu dával přednost organizaci pomoci jen ve spolupráci s některými zeměmi a až později vedoucí roli převzala Organizace spojených národů. Mocenskému ústupu Ruska odpovídala jeho relativně slabá účast, zatímco Čína od slabšího startu svou pomoc zvýšila, protože ji pochopila jako vítanou možnost demonstrovat v regionu svou vzrůstající váhu.

Adam Černý, Hospodářské noviny

Světová ekonomika – rok přechodu

Světové hospodářství dokázalo v roce 2004, co mnozí ekonomové považovali o rok dříve za sotva možné: vzrostlo (mimo evropský hospodářský prostor) o 5,4 % navzdory tomu, že ekonomika mnohých i vyspělých zemí stagnovala. Tak rychle se celosvětový blahobyt naposledy zvýšil před 30 lety.

Nabízejí se různá vysvětlení, proč se tak mohlo stát v době, kdy politicky je svět neobyčejně znejistěn. Pravdou je, že v průběhu roku se dynamika zpomalovala, koncem roku však hospodářský růst přesáhl rok předešlý. Je rovněž faktem, že americké hospodářství se i nadále projevovalo jako přední faktor celosvětového rozvoje, třebaže současně patřily americké deficity, tj. deficit rozpočtový a deficit zahraničního obchodu, k hroživým stránkám globální ekonomiky. Stále významněji se na světové ekonomice podílelo čínské hospodářství, jež rovněž pokračovalo vysokou mírou růstu. K tomu přistupovaly i jevy nové: poprvé po deseti letech zaznamenalo konjunkturu Japonsko, přičemž také jiné země jihovýchodní Asie (Singapur, Hongkong) vykázaly pozoruhodná tempa růstu (6 %). Navíc i Latinská Amerika expandovala po třech letech stagnace o výrazná 4 % poté, co po Argentině překonala recesi také Brazílie. V nových členských zemích Evropské unie se průměrná míra růstu zvedla ze 3,8 % na 5 %, podobně tomu bylo také v Rumunsku a v Bulharsku. Ruské hospodářství především kvůli stoupajícím cenám ropy zaznamenalo růst o 7 %. Dokonce i v Africe bylo možné vidět ekonomický vzestup, který tento kontinent v předcházejících desetiletích nezažil.

V některých zemích přispěly k rozmachu zvláštní faktory (jako např. konec politických turbulencí ve Venezuele) nebo byly jejich ekonomiky vtaženy do růstu vzestupem jiných zemí. Například rostoucí poptávka čínského hospodářství vydatně přispěla k tomu, že ceny surovin stouply v roce 2004 v průměru zhruba o jednu čtvrtinu, čímž získala hlavně Afrika a Latinská Amerika.

Při pohledu na světové hospodářství roku 2004 však nelze přehlédnout, že tempo globalizace, jehož jsme byli svědky v letech předcházejících, spíše zpomalilo. Zahraniční investice v rozvojových zemích i nadále klesaly. Globální vývoz stoupl v roce 2004 o celých 9 %, byť i to byl růst pomalejší než v jiných letech konjunktury. Pozitivním jevem byla i nízká světová inflace, jež se snížila pod 4 % (**Tab. č. III/1 a 2**).

Za fasádou hospodářského úspěchu se však skrývala mnohá úskalí, jež v roce 2004 oslabila růst a záporně se projeví s největší pravděpodobností i v nejbližší budoucnosti. K nim patří stále poměrně vysoká úroveň cen ropy; třebaže závislost na této surovině je v současnosti asi jenom poloviční ve srovnání s dobou před třiceti lety, ale bez vlivu není. Míra růstu vyspělých zemí byla podle expertních odhadů vysokými cenami ropy snížena o 0,6–0,7 procentního bodu. Navíc lze vývoj cen ropy, jak se ukázalo právě v roce 2004, jen obtížně předvídat. (Je-li opačnou stranou mince např. pro Evropskou unii skutečnost, že růst cen ropy částečně vyrovnává slábnoucí dolar, v němž jsou ceny vyjadřovány, pak petrodolary nezůstávají

Svět

Tab. č. III/1

Letošní vyhlídky hlavních světových regionů

(meziroční reálné změny HDP v procentech)

Země (region)	2004	2005*	2006*
Eurozóna	1,8	1,6	1,8
USA	4,5	4,1	3,7
Japonsko	2,9	1,7	3,0
Asie**	7,7	6,8	6,7
Latinská Amerika	5,9	4,1	3,5
Země G7	3,4	2,9	2,9
Svět	4,8	4,1	4,0

* předpověď Deutsche Bank Research z konce prosince 2004

** bez Japonska

Tab. č. III/2

Desítka nejrychlejších »běžců«

(země s nejvyšším růstem HDP v roce 2005, údaje v procentech)

Rovníková Guinea	16
Azerbájdžán	14
Čad	14
Gruzie	12
Angola	11,9
Irák	10,3
Súdán	8,3
Alžírsko	8,2
Čína	8,1
Kazachstán	7,9

Zdroj: The World in 2005 (ročenka časopisu The Economist)

v arabských zemích těžících ropu, nýbrž jsou aspoň zčásti investovány v Evropě a v USA; v Rusku zase posilují hospodářství, stále ještě do značné míry závislé na devizových příjmech z prodeje této suroviny.)

Dalším zdrojem potíží je zmíněný pokles směnné hodnoty amerického dolaru, jejíž tendence byla setrvalě klesající. Jakkoli mohl tento jev podporovat americký vývoz a přispívat tak ke snižování nebezpečného deficitu zahraničního obchodu (také zdražením dovozu do USA), projevovala se jeho rizika v jiných oblastech světa, a to více v EU než např. v jihovýchodní Asii, jejíž ústřední banky se nákupem amerických obligací staly hlavními věřiteli USA (tzv. věřiteli poslední instance) a přispívaly tak neustále ke zvyšující se americké soukromé spotřebě (nahrazovaly tímto způsobem naprosto nedostatečnou americkou míru spořivosti).

Neméně negativním rysem konjunktury zůstávala vysoká nezaměstnanost ve všech vyspělých zemích, jež nijak výrazně neklesala ani během ekonomického vzestupu. Termín *jobless recovery*, tj. hospodářský růst bez růstu zaměstnanosti, termín, jenž razili američtí ekonomové, platil i v jiných vyspělých zemích. Ani reformy trhu práce, které začalo provádět např. Německo, ani jiná státní opatření, zaváděná např. ve Francii, nedokázala tuto skutečnost nejen odstranit, povětšinou ani neuspěla výrazně ji snížit. Zdá se, že jde o doprovodný jev celé současné fáze Kondratěvova cyklu. Přitom konsolidace současného růstu závisí hlavně na zaměstnanosti a s tím související výši příjmu domácností.

Setrvalou se zdá i nerovnováha mezi tzv. Jihem (rozvojovými zeměmi) a tzv. Severem (zeměmi vyspělými). I když solidarita států vyspělých vůči těm rozvojovým, které postihla přírodní katastrofa v jihovýchodní Asii na konci roku, se projevila v mohutné vlně podpory. Otázkou, oprávněnou po předchozích zkušenostech odjinud je, nakolik sliby podpory budou plněny a jak dlouho. V tomto případě jde o úkaz výjimečný, proto ojedinělý; na přetrvávajících jevech, jako jsou chudoba »třetího světa« nebo jeho zadluženost, se v podstatě nic nemění. Úpornost, s níž musela být vedena jednání o dalším kole WTO (Světové obchodní organizace) po neúspěchu v Cancúnu (2003), svědčí o tom, že v tomto ohledu je úsilí vyspělých zemí o vyrovnávání pronikavých ekonomických rozdílů zcela nedostatečné. Jistého úspěchu bylo v červenci 2004 dosaženo v tom, že se členské země dohodly na rámci pro příští kolo. Podle této úmluvy budou především zrušeny vývozní subvence zemědělských produktů bohatých zemí a více se otevřou trhy průmyslové. Dalším významným postupně se prosazujícím jevem je globalizaci vyvolávaný nerovnoměrný vývoj jednotlivých světových ekonomických regionů, jenž mění jejich postavení ve světové ekonomice, po-

Svět

kud se týká konkurenceschopnosti a demografických limitů. Rozvojovým a prahovým zemím se tak naskýtá příležitost prohloubené integrace, příkladem jsou zejména Čína a Indie. Mnohé nasvědčuje tomu, že gravitační centrum světového hospodářství se přesouvá směrem k těmto zemím a jejich obrovskému potenciálu zejména pracovních sil (**Tab. č. III/3 a 4**).

Přímé zahraniční investice

Přímé zahraniční investice v uplynulém roce podle odhadu Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD) vzrostly o šest procent na 612 mld. dolarů. Stejně jako předloni zeslábl příliv tohoto kapitálu do vyspělých zemí, naproti tomu zesílil do zemí rozvojových a také do zemí střední a východní Evropy. Na rozvojové země tak připadlo 42 procent celkových přímých zahraničních investic ve srovnání se 27 procenty v období 2001–2003, odhaduje UNCTAD. Příliv kapitálu do vyspělých zemí ve srovnání s rokem 2003 poklesl o 16 procent na 321 mld. dolarů. V popředí investorů se opět ocitly Británie a USA, které se po roční přestávce opět staly největším příjemcem přímých zahraničních investic. V roce 2003 je předstihla Čína.

Do rozvojových zemí v roce 2004 přitekly přímé zahraniční kapitál za zhruba 255 mld. dolarů, tedy o 48 procent více než předloni. Vydátnější příliv zaznamenal každý rozvojový region, avšak na Afriku při-

Tab. č. III/3

Hlavní oblasti světového hospodářství (údaje za rok 2003)

Ukazatel	Evropská unie	USA	Japonsko
Počet obyvatel, mil.	456,7	291,1	127,6
Míra ekonomické aktivity (%)	69,3	75,8	78,2
Hodnota HDP (bil. eur)*	10,1	9,9	3,2
HDP na obyvatele (eur)	22 100	34 100	25 100
Podíl služeb na HDP (%)	71,1	79,5	69,6
Vládní výdaje (k HDP, %)	48,5	32,4	39,2*
Schodek veř. financí (k HDP, %)	-2,8	-4,6	-7,9*
Celkový veř. dluh (k HDP, %)	63,2	47,7	141,3*
Vývoz zboží a služeb (k HDP, %)	12,4	9,3	12,2
Dovoz zboží a služeb	12,1	13,8	10,6
Běžný účet (k HDP, %)	0,0	-4,8	3,2
* rok 2002			

Tab. č. III/4

Desítka hospodářských mocností světa (hodnota HDP v roce 2003 propočtená podle běžného nominálního kurzu v mld. USD)

1. USA	10 857,2	6. Itálie	1 468,3
2. Japonsko	4 300,9	7. Čína	1 412,3
3. Německo	2 403,2	8. Kanada	855,4
4. Británie	1 796,8	9. Španělsko	838,7
5. Francie	1 757,6	10. Mexiko	609,2

Zdroj: Spolkový statistický úřad

Svět

padla jenom tři procenta globálních toků. Přitom naprostá většina z 20 mld. dolarů, které Afrika loni získala, směřovala do těžby ropy, zlata, platiny či diamantů. Nejvíce »vydělaly« Alžírsko, Angola, Libye, Mauritánie, Nigérie a Jižní Afrika. Asie a Tichomoří v roce 2004 přilákaly investice za 166 mld. dolarů, což představuje meziroční růst o 55 procent. Přispěla k tomu lepší se hospodářská situace, čilé fúze a akvizice. Nejvíce lákaly velké ekonomiky regionu (Čína, Indie, J. Korea), ale také Hongkong a Singapur. Příliv kapitálu je rozdělen velice nerovnoměrně.

Příliv kapitálu do Latinské Ameriky a Karibské oblasti loni stoupl poprvé po pěti letech, a to o 37 procent na 69 mld. dolarů. Zájmu investorů se těšily zejména Mexiko a Brazílie, které získaly zhruba polovinu kapitálu. Příliv investic do Chile se zdvojnásobil.

Svoji reputaci si po poklesu v roce 2003 (na 27 mld. dolarů) loni napravila střední a východní Evropa. Přiteklo do ní přímý zahraniční kapitál v rekordní hodnotě 36 mld. dolarů. Nejvýraznější přírůstek znamenalo osm nových členů EU. Do popředí zájmu se dostaly také dvě kandidátské země – Bulharsko a Rumunsko. Rusko vykázalo rekordních 10 mld. dolarů.

Čistý příliv soukromého kapitálu na nové trhy (emerging markets) loni výrazně zesílil. Podle zprávy washingtonského Ústavu mezinárodních financí (IIF) přibýlo investorů, kteří kvůli slábnoucímu americkému dolaru hledali místa, kde by mohli lépe zhodnotit svůj kapitál. Hodnota přímých zahraničních investic, portfoliových investic a půjčky komerčních bank zemím s rozvíjejícími se kapitálovými trhy dosáhla 279 miliard dolarů, tedy o 32 procent více než předloni. Přitom ještě v říjnu IIF odhadoval hodnotu přílivu na 226 miliard dolarů (**Tab. č. III/5**).

Největší díl z tohoto finančního koláče připadl Číně a Rusku, uvádí IIF, organizace, jejímiž členy je kolem 340 peněžních ústavů z celého světa. Podle ní zájem o »emerging markets« ani letos nepoleví. V těchto kapitálových tocích se zrcadlí slabost dolaru a snaha investorů nalézt alternativu dolarových aktiv.

Čistý kapitálový příliv podle zprávy zesílil ve druhé polovině loňského roku a zejména v jeho závěru. O vysoký přírůstek se z 90 procent postaraly investice do akcií a půjčky komerčních bank. S přibližně stejným přílivem kapitálu na nové trhy se počítá také letos s tím, že dále porostou investice do cenných papírů, zatímco hodnota bankovních půjček a nakoupených dluhopisů klesne.

Vydatný příliv soukromého kapitálu na nové kapitálové trhy je podle IIF také důkazem toho, že roste důvěra investorů ve velké ekonomiky, které se ještě donedávna považovaly za riskantní – Turecko či Brazílie.

Tab. č. III/5

Přímé zahraniční investice (v mld. dolarů)

Region (země)	2001	2002	2003	2004*
Globálně	818	681	580	612
Vyspělé země	571	490	380	321
z toho USA	159	63	30	121
Rozvojové země	220	159	173	255
z toho Afrika	20	12	15	20
L. Amerika	88	53	51	69
Asie a Tichomoří	112	94	107	166
Střední a východní Evropa	26	31	27	38

* Údaje za období 2002–2003 jsou revidovány, rok 2004 je odhad vycházející z extrapolace vývoje za prvních devět měsíců.

Zdroj: UNCTAD

Svět

Růst přímých investic

Bankéři očekávají, že v letošním roce dále porostou přímé investice, jejichž hodnota by mohla dosáhnout šestiletého maxima 143 miliard dolarů. Největšími příjemci budou Čína a také noví členové Evropské unie.

Naproti tomu hodnota portfoliových investic, která loni stoupla na jedenáctileté maximum 36 miliard dolarů, podle předpovědi IIF mírně poklesne. Nejvíce tohoto kapitálu opět přitáhnou asijské země.

Sníží se také bankovní úvěry, jichž komerční ústavy loni poskytly celkem za 49 miliard dolarů. Letos by to mělo být o sedm miliard dolarů méně s tím, že peníze si od banky budou půjčovat hlavně evropské dlužníky, nikoli asijské jako v roce 2004. Finanční nabídku bank využijí hlavně ty evropské firmy, které nejsou dostatečně velké na to, aby mohly »dosáhnout« na kapitálový trh nebo by na něm s nabídkou svých cenných papírů neuspěly, podotýká zpráva IIF.

Nebankovní kapitálové toky, hlavně emise dluhopisů, by měly zeslábnout na 57 miliard dolarů proti loňským 64 miliardám.

Nejvíce soukromého kapitálu také letos získá rozvojová Asie, v první řadě Čína. Podíl zmíněného světadílu se ale sníží z loňských 52 na letošních 46 procent. Ve statistikách IIF silně kolísá váha Latinské Ameriky. Odborníci předpovídají, že subkontinent letos získá čistý soukromý kapitál za 39 miliard dolarů proti loňským 26 miliardám. Latinskoamerický podíl na celkovém přílivu tak vzroste o pět procentních bodů a přesáhne 14 procent. Zůstane však hluboko pod 41 procenty z roku 2001.

Ve sledovaném portfoliu letos mírně stoupne podíl Evropy, a to díky vyššímu zájmu investorů o Turecko. To je druhým největším příjemcem soukromého kapitálu po Rusku.

Severní Amerika

USA

Počet obyvatel: 295,7 mil. (2005)
HDP: 12,8 bilionu USD (předp. 2005)

Ekonomika USA zůstávala sice jedním ze tří pilířů světového hospodářství (vedle Evropy a jihovýchodní Asie), současně však i jednou z hrozeb jeho obnovy, pohévdě se sama vyvíjela skokově a některé z jejích základů setrvale slábly. Stimul, který jí poskytovala zvyšující se zadluženost domácností,

se vyčerpával. Koncem roku 2004 dosahoval tento dluh zhruba 10 bilionů dolarů, což odpovídá 115 % disponibilního soukromého příjmu. Pro srovnání: na konci války v roce 1945 představovala odpovídající suma 20 % tohoto příjmu. Od té doby rostla zadluženost domácností rychleji než jejich příjmy. Přiblížil se bod, ve kterém dojde k obratu – a tím i k poklesu spotřebitelské poptávky. Jejím rozsah je ohrožován také skončením procesu nízkých úrokových sazeb. Federální rezervní úřad (ve zkratce Fed, tj. centrální banka) je musel v roce 2004 postupně zvyšovat (začátkem prosince 2004 tak učinil popáté, a to na 2,25 %, čímž poprvé od roku 2001 přesáhla sazba řídicí úrok Evropské centrální banky, který byl na konci roku 2004 na 2 %).

Nerovnoměrnost růstu amerického hospodářství vyjadřují tyto údaje: v prvním čtvrtletí dosáhl 4,5 %, ve druhém už jenom 3,3 %, ve třetím 4,0 %, ve čtvrtém 3,1 %, celoročně tedy 4,4 %. V návaznosti na tento celkový růst se vyvíjela také nezaměstnanost: za rok 2004 přibýlo 2,2 mil. pracovních míst, první celoroční přírůstek od recese roku 2001, zřejmý obrat po třech letech jejich přetrvávajících ztrát.

Tuto statistiku je ovšem třeba hned v několika ohledech také doplnit: jednak je metodicky odlišná od statistik evropských, ve srovnání proto méně spolehlivá, pokud jde o faktický obraz zaměstnanosti, jednak se přírůstek pracovních míst projevil hlavně ve službách a ve stavebnictví, tedy v oborech hůře placených. Navíc ukazují údaje i »rasové« odlišnosti: zatímco u bělochů se nezaměstnanost snížila v roce 2004 z 5 % na 4,6 %, stoupla u Afroameričanů z 10,2 % na 10,8 %. Kromě toho nezměnil přírůstek nových pracovních míst v podstatě nic na skutečnosti, že zejména průmysl, kde jich přibýlo za celý rok pouze 76 000, zůstával s úhrnem 14,4 mil. zaměstnaných hluboko pod stavem 17 milionů z března 2001, kdy začala re-

Svět

cese. Navíc stoupaly mzdy pomaleji než spotřebitelské ceny: průměrné hodinové mzdy se v roce 2004 zvýšily o 2,7 % na 15,86 \$, cenový index naproti tomu stoupl o 3,5 % (zvláště u cen benzínu a potravin). I v návaznosti na tato fakta je nutno vidět pokles míry úspor, jež se postupně snížila ze 4 % v roce 1999 až na 0,4 %. Očividně by Američané bez přílivu zahraničního kapitálu sotva mohli natrvalo pokračovat ve svých nákupech: osobní spotřeba, jež v USA představuje dvě třetiny ekonomického růstu, na konci roku zpomalila jenom nepatrně (ročně 4,6 % proti 5,1 % třetího čtvrtletí).

Inflace přestala být noční můrou Fed: stoupla na pouhých 2,4 %. Federální rozpočet skončil v daňovém roce (1. říjen 2003–30. září 2004) schodkem ve výši 412,6 miliardy dolarů (o rok dříve byl deficit 377,1 mld. V příštích deseti letech je očekáván nový dluh ve výši \$ 2,3 bilionu). Největší výdajové položky představovala obrana a sociální systémy (zdravotnictví, důchodové zabezpečení), největšími položkami na straně příjmů byla daň z příjmů jednotlivců a příjmy systémů sociálního zajištění. V listopadu schválil Kongres opožděně v zásadě dodatkový rozpočet daňového roku 2005 (16 % celkového rozpočtu). Spojené státy nedokázaly využít slabosti dolaru: zatímco dovoz se v roce 2004 zvýšil o 8,6 %, u vývozu to byla pouhá 4,6 % a schodek se nesnížil. Před nebezpečím dvojího schodku Spojených států varují mezinárodní instituce včetně Mezinárodního měnového fondu a OSN, jež ve své zprávě o světové hospodářské situaci upozornila, že tato skutečnost je – vzhledem k postavení USA ve světové ekonomice – problémem globálním.

Kanada**Počet obyvatel: 32,2 mil.****HDP: 1,02 bilionu dolarů**

Osmá největší ekonomika světa loni výrazně zrychlila tempo růstu (zhruba o procentní bod) na tři procenta, odhadla koncem listopadu OECD. Vzestup byl patrný hlavně od druhého čtvrtletí. Podpořila ho hlavně silná zahraniční poptávka po kanadském zboží, které z 80 procent odebírají USA.

Kanadský dolar od poloviny loňského května do konce listopadu vůči dolaru americkému posílil skoro o pětinu. Negativní vliv na export byl kompenzován rostoucími cenami ropy a dalších komodit, které země javorového listu vyváží. Kurz kanadského dolaru vůči USD se od loňského října, kdy centrální banka zvedla sazbu na 2,5 procenta (dvanáctileté maximum), většinou pohyboval nad 0,80 USD/CAD. V nadcházejícím období se čeká další posilování kanadského dolaru a také situace na komoditních trzích už nemusí být pro zemi tak příznivá jako loni. Centrální Bank of Canada počítá s růstem HDP o 2,8 procenta.

Kanada je jediným členem G7, jehož veřejné finance jsou v naprostém pořádku. Přebytek federálního rozpočtu byl za finanční rok 2003/2004 skoro pětikrát vyšší, než se předpokládalo, hlavně díky větším daňovým příjmům. Vládě premiéra Paula Martina se loni podařilo docílit přebytku veřejných financí už poosmé za sebou. Například v roce 2000 odpovídal 2,9 procenta HDP, loni to podle odhadu OECD bylo 1,1 procenta. Finance zůstanou v plusu také v následujících letech, což vytváří předpoklady pro další snižování veřejného dluhu odpovídajícího 75 procentům HDP. Vláda neplánuje daňové úlevy pro domácnosti ani pro firmy. Nezaměstnanost se pohybuje mírně nad sedmi procenty, je tedy mnohem vyšší než v sousedních USA.

(Mexiko je zahrnuto do části Latinská Amerika na str. 118.)

Evropa

Hrubý domácí produkt eurozóny loni vzrostl proti roku 2003 o 1,8 procenta, tedy mnohem méně než ve Spojených státech amerických (4,4 procenta) a Japonsku (čtyři procenta). Přitom tempo růstu se během prvního pololetí 2004 zrychlovalo, ale poté citelně zbrzdilo. »Proti hospodářskému zotavení působí hlavně vyšší ceny ropy a zhodnocování eura,« poznamenala koncem listopadu 2004 zpráva OECD. Její autoři také varovali, že nynější kurz společné měny kolem 1,33 USD/EUR vůbec nemusí být konečný a nejspíš dále poroste. To ale z druhé strany pomůže zvládat inflaci, jejíž průměrná míra v eurozóně loni dosáhla 2,1 procenta. V roce 2005 by měla poklesnout na dvě procenta a o rok později na 1,7 procenta.

Svět

Tab. č. III/6

Velikost ekonomik v Evropské unii (podle hodnoty HDP v roce 2003, mld. eur)

Země	Nominálně	Podle parity kupní síly	Země	Nominálně	Podle parity kupní síly
1. Německo	2 128,2	1 961,2	15. Portugalsko	129,9	171,4
2. Británie	1 591,4	1 557,3	16. Česko	80,1	163,2
3. Francie	1 557,2	1 536,6	17. Maďarsko	73,2	135,5
4. Itálie	1 300,9	1 365,9	18. Slovensko	28,8	60,6
5. Španělsko	744,8	858,9	19. Slovinsko	24,6	33,9
6. Nizozemsko	454,3	428,7	20. Lucembursko	24,0	21,1
7. Belgie	269,5	267,9	21. Litva	16,3	35,2
8. Švédsko	267,3	227,3	22. Kypr	11,6	13,5
9. Rakousko	226,1	213,4	23. Lotyšsko	9,9	23,2
10. Dánsko	188,0	146,2	24. Estonsko	8,0	14,6
11. Polsko	185,2	388,9	25. Malta	4,3	6,5
12. Řecko	153,0	193,3			
13. Finsko	143,3	126,9	Eurozóna	7 265,3	7 265,3
14. Irsko	134,8	116,8	EU	9 754,0	10 088,7

Zdroj: ECB (Statistics Pocket Book, February 2005)

HDP: Pokračující solidní tempo globálního růstu (byť mírnější než loni) by mělo také letos podpořit hospodářský růst eurozóny. V průměru by se mělo podle listopadové předpovědi OECD pohybovat kolem dvou procent a v roce 2006 zrychlit na 2,5 procenta. Svaz zaměstnavatelů Evropy UNICE ale koncem března uvedl pro letošek 1,8 %.

Síla hospodářského zotavení bude i letos ovlivněna cenovým vývojem na trhu ropy a dalších klíčových komodit. Riziko představuje i přetrvávající globální platební finanční nerovnováha, která nejspíš povede k další korekci směnných kurzů hlavních měn. Euro se tak může ocitnout pod dalším tlakem na zhodnocování v době, kdy se v eurozóně dostatečně nerozvine domácí poptávka (**Tab. č. III/6**).

Trh práce: Míra zaměstnanosti (vztážená k celkovému počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva) se nezvýšila. Průměrná nezaměstnanost se loni pohybovala kolem 8,9 procenta, což bylo citelně znát na slabší spotřebitelské poptávce. Letos by se měla podle předpovědi OECD mírně snížit na 8,8 procenta. Nepříznivý vývoj na trhu práce, vyšší inflace i nejistota kolem strukturálních reforem vedly k tomu, že domácnosti si zachovaly vysokou míru úspor (v Německu dokonce stoupla).

Inflace: Průměrná míra inflace se během roku 2004 zvýšila nad dvouprocentní »strop« stanovený Evropskou centrální bankou. Způsobila to hlavně zdražující ropa a také vyšší zdanění alkoholu a tabáku. Evropské centrální bance se tak už pátý rok po sobě nepodařilo dostat inflaci pod dvě procenta, což je hlavní cíl její měnové politiky. ECB nicméně věří, že se to podaří letos (**Tab. č. III/7 a 8**).

Veřejné finance: Tříprocentní schodek veřejných financí, jedno z klíčových kritérií Maastrichtské smlouvy, loni překročilo pět členů eurozóny – Německo, Francie, Řecko, Nizozemsko a Portugalsko. Evropská komise letos druhého února vyzvala tři největší země eurozóny (Německo, Francii a Itálii), aby provedly větší výdajové škrtý ve svých rozpočtech. Současně jim vytkla, že se při léčení rozpočtových neduhů příliš spoléhají na zrychlení tempa hospodářského růstu. Bruselští experti varovali, že německý a francouzský rozpočet je »zranitelný«, zatímco Itálie podle nich přestala usilovat o omezování deficitu.

Svět

Tab. č. III/7

Míra inflace v EU (údaje v procentech)

Země	2001–2004*	2004	Země	2001–2004*	2004
Slovensko	6,6	7,4	Malta	2,4	2,7
Maďarsko	6,4	6,8	Francie	2,1	2,3
Slovinsko	6,3	3,6	Česko	2,1	2,6
Irsko	3,7	2,3	Švédsko	2,0	1,0
Řecko	3,5	3,0	Dánsko	1,9	0,9
Portugalsko	3,5	2,5	Belgie	1,8	1,9
Estonsko	3,4	3,0	Rakousko	1,8	2,0
Lotyšsko	3,4	6,2	Německo	1,5	1,8
Španělsko	3,1	3,1	Finsko	1,5	0,1
Nizozemsko	3,1	1,4	Británie	1,3	1,3
Polsko	2,9	3,6	Litva	0,5	1,1
Kypr	2,7	1,9			
Lucembursko	2,6	3,2	Eurozóna	2,2	2,1
Itálie	2,5	2,3	Průměr EU	2,4	2,1
* roční průměr					

Zdroj: Eurostat

Tab. č. III/8

Míra nezaměstnanosti (průměrné ukazatele v procentech)

Země	2001–2004*	2004	Země	2001–2004*	2004
Polsko	19,1	18,8	Slovinsko	6,1	6,0
Slovensko	18,4	18,0	Maďarsko	5,7	5,9
Litva	13,3	10,7	Portugalsko	5,5	6,6
Lotyšsko	11,4	9,8	Švédsko	5,4	6,3
Španělsko	11,0	10,8	Dánsko	5,0	5,4
Estonsko	10,2	9,2	Kypr	4,5	5,0
Francie	9,1	9,6	Irsko	4,3	4,5
Finsko	9,0	8,9	Nizozemsko	–	4,7y
Německo	9,0	9,8	Rakousko	4,1	4,5
Itálie	–	8,6x	Lucembursko	3,2	4,2
Česko	7,9	8,3			
Belgie	7,4	7,8	Eurozóna	8,6	8,9
Malta	–	6,9y	EU	8,9	9,0
x rok 2003, y listopad 2004					
* roční průměr					
V přehledu chybí Británie, kde je uveden pouze ukazatel za rok 2003 (5,0)					

Zdroj: Eurostat

Svět

Podnikový sektor: Celková situace podnikového sektoru se s počínajícím ozdravením zlepšila. Umírněný růst mezd a cyklické »vzepětí« produktivity práce (které ale neumožnilo zvýšit zaměstnanost) firmám umožnily zlepšit ziskové marže a ozdravit finanční bilanci, ale ne v takovém rozsahu jako ve většině anglicky mluvících zemí OECD. Celkový podnikový dluh vztahený vůči HDP se loni stabilizoval. Investiční aktivita byla loni poměrně slabá.

Úrokové sazby: V následujících letech by měly v globálním měřítku růst, neboť hospodářské ozdravení je na postupu. Doba »výjimečně levných peněz« končí, konstatuje zpráva OECD. Pokud jde o eurozónu, příznivý inflační výhled opravňuje OECD k předpovědi, že ECB ponechá své úrokové sazby během letošního roku beze změny a začne je zvyšovat až v roce 2006. Klíčová repozasazba by tak v jeho závěru mohla činit tři procenta. Federální rezervní systém USA bude nadále zpřísnovat měnovou politiku a krátkodobá sazba se tak koncem roku 2006 dostane na čtyři procenta. Hlavní sazba Bank of England, nyní 4,75 procenta, ve zmíněném výhledu vzroste o jeden procentní bod, předpovídají experti OECD.

Hospodářství eurozóny také v následujících letech vydatně pomůže vývoz. Světový obchod má totiž velice dobré výhledy, a to bez ohledu na to, že se očekává mírnější tempo růstu v Číně a dalších zemích. Globální směna zboží v období 2004 až 2006 poroste o více než devět procent ročně, vysoko nad dlouhodobým průměrem. Další důležitý růstový faktor, domácí spotřeba, v eurozóně poroste jenom zvolna. Spotřebitelskou náladu kalí nejenom drahá ropa, ale také vysoká nezaměstnanost. Její průměrná míra se letos drží na loňské úrovni 8,8 procenta a měla by klesnout na 8,3 procenta v roce 2006.

Výhledy eurozóny: Hospodářství dvanácti zemí eurozóny poroste v letošním prvním pololetí jenom mírným tempem. Vyplyvá to z předpovědi, kterou v polovině ledna 2005 uveřejnil mnichovský Ústav pro hospodářský výzkum (IFO) spolu s francouzským statistickým úřadem (Insee) a italským ústavem pro hospodářský výzkum (ISAE). Podle nich bude činit čtvrtletní tempo růstu HDP 0,4 procenta (vždy proti předchozímu čtvrtletí) (**Tab. č. III/9 a 10**).

Německo

**Počet obyvatel: 82,7 mil.
HDP: 2 128 mld. eur (2003)**

Německo, na které připadá zhruba třetina hospodářského výkonu eurozóny, loni zvýšilo svůj hrubý domácí produkt o 1,6 procenta, což znamená, že se země vymanila ze tříletého období stagnace. Hospodářství během prvního pololetí 2004 pohnal zejména silně rostoucí vývoz, jehož měsíční přírůstky byly v meziročním srovnání i dvouciferné. Německo si tak v globálním žebříčku upevnilo pozici světové exportní jedničky. Německým firmám tak silící kurz eura tolik nevadil. Tento handicap kompenzovala mj. velmi vysoká poptávka po investičním zboží v nových zemích EU. Pomohlo i to, že mzdové náklady v SRN loni rostly pomaleji než v jiných západoevropských zemích.

Souhrnná domácí poptávka během loňského prvního pololetí slábla, poté začala mírně růst. Avšak soukromá spotřeba loni klesla o 0,3 procenta, neboť ji utlumily rostoucí obavy lidí z nezaměstnanosti. Ta dosáhla poválečného rekordu. Svoji roli v útlumu spotřeby sehrály i přísnější podmínky pro vyplácení sociálních dávek. Konečně, růst disponibilních příjmů byl ovlivněn také zrychlujícím se tempem inflace (kolem 1,9 procenta v posledním čtvrtletí 2004). Během prvního pololetí se snížily také investice do strojů a zařízení, ale poté následoval pozitivní zvrat slibující v letošním roce čilou investiční aktivitu. V recesi zato trčelo stavebnictví, ve kterém přestaly působit »mimořádné faktory«, tedy poptávka vyvolaná povodněmi ve druhé polovině roku 2002. Z posledních jednání o mzdách vyplývá, že jejich růst bude v Německu letos poměrně skromný. V některých odvětvích se sociální partneři dohodli, že se prodlouží týdenní pracovní doba bez nároku na adekvátní růst mezd.

Loňský rok tedy Německu přinesl hospodářské ozdravení, ale tamní ekonomové se shodují, že do skutečného solidního vzestupu je daleko. K němu by byly zapotřebí dostatečné »vnitřní impulzy«.

Veřejné finance: Německo, které se před lety tvrdě zasazovalo o přísná pravidla Paktu stability a růstu, je loni porušilo už potřetí za sebou. Schodek jeho veřejných financí odpovídal 3,7 procenta HDP (80,3 mld. eur) ve srovnání s 3,8 procenta předloni. Spolková vláda slibuje, že schodek letos – poprvé po

Svět

Tab. č. III/9

HDP na obyvatele v roce 2003 (propočet vycházející z parity kupní síly, eur)

1. Lucembursko	46 900	15. Řecko	17 500
2. Irsko	29 300	16. Slovinsko	17 000
3. Dánsko	27 100	17. Portugalsko	16 400
4. Nizozemsko	26 400	18. Malta	16 400
5. Rakousko	26 400	19. Česko	16 000
6. Británie	26 000	20. Maďarsko	13 400
7. Belgie	25 800	21. Slovensko	11 300
8. Švédsko	25 400	22. Estonsko	10 700
9. Francie	25 000	23. Litva	10 200
10. Finsko	24 400	24. Polsko	10 200
11. Německo	23 800	25. Lotyšsko	10 000
12. Itálie	23 500		
13. Španělsko	21 000	Průměr eurozóny	23 500
14. Kypr	18 400	Průměr EU	22 100

Zdroj: ECB

Tab. č. III/10

Hospodářský růst v EU (údaje v procentech)

Země	2001–2003*	2004**	2005	Země	2001–2003*	2004**	2005
Litva	7,6	6,5	6,5	Finsko	1,8	3,0	2,3***
Lotyšsko	7,3	8,7	7,0	Švédsko	1,6	3,4	3,0
Estonsko	6,3	6,3	6,0	Francie	1,3	2,1	2,2
Irsko	5,3	5,5	5,3	Belgie	1,0	2,6	2,5
Slovensko	4,3	5,2	4,6	Dánsko	1,0	2,4	2,5
Řecko	4,1	3,8	3,3	Rakousko	0,9	1,8	2,3
Maďarsko	3,5	3,9	3,8	Itálie	0,8	1,4	1,8
Slovinsko	2,8	4,2	3,8	Nizozemsko	0,4	1,3	1,2
Kypr	2,7	3,2***	2,4	Německo	0,3	1,6	1,2
Španělsko	2,5	2,7	2,7	Portugalsko	0,3	1,1	1,6
Česko	2,4	4,0	3,7	Malta	–0,1	1,0***	3,1
Lucembursko	2,3	4,0	3,5***				
Británie	2,1	3,1	2,6	Eurozóna	1,0	2,0	1,6
Polsko	2,0	5,6	4,3	EU	1,2	2,3	1,9

* roční průměr propočtený Eurostatem

** předběžné údaje z národních statistik

*** předpověď Hospodářské komise OSN pro Evropu

Předpověď na rok 2005 pro Kypr a Maltu je říjnový údaj Evropské komise

Zdroj: Eurostat, prognózy vlád

Svět

čtyřech letech srazil pod požadovanou tři procenta HDP (na 2,9 procenta). Celkové veřejné výdaje SRN loni dosáhly 1 034 mld. eur a státní »kvóta« vůči HDP tak klesla na 47,5 procenta HDP. Jde o nejnižší ukazatel od sjednocení Německa v roce 1991.

Trh práce: Když se spolkový kancléř na podzim roku 1998 ujal vlády, sliboval, že sníží nezaměstnanost na polovinu. Ve skutečnosti bylo letos koncem února bez práce 5,22 mil. Němců (sezónně neuhraný údaj) a průměrná míra nezaměstnanosti tak dosáhla 12,6 procenta. Na vzestupu se však hlavní měrou podílela změna metodiky platná od počátku roku 2005.

Výhled: Německo by letos mělo zvýšit svůj HDP o 1,4 procenta, vyplývá to z podzimního dobrozdání »rady moudrých«. Ta vidí v letošním hospodářském vývoji v SRN četná rizika. Spolková vláda byla nucena od loňského léta celkem třikrát snížit předpověď na rok 2005. Na odhadu 1,6 procenta trvala i na počátku března. Mezinárodní měnový fond ve svém globálním výhledu v polovině dubna srazil předpověď pro německou ekonomiku na pouhých 0,8 procenta. To by byl ve srovnání s průměrem eurozóny zhruba poloviční ukazatel. Hospodářský ústav v Kielu v polovině března uvedl jenom 0,6 %.

Francie

Počet obyvatel: 60,4 mil.
HDP: 1 557,2 mld. eur (2003)

Francie, druhá největší ekonomika eurozóny, také v roce 2004 rostla rychleji než Německo či Itálie. K růstu HDP asi o 2,3 procenta pomohl nejenom vývoz, ale – na rozdíl od Německa – také solidní domácí poptávka včetně čilejší bytové výstavby. Hrubý domácí produkt rostl během loňského prvního

pololetí až tříprocentním tempem, ale ve třetím čtvrtletí nastalo nečekaně prudké zpomalení dynamiky. Vláda na počátku loňského prosince potvrdila předpověď hospodářského růstu v roce 2005 na 2,5 procenta. Je tak optimističtější než OECD, která počítá se dvěma procenty. Prezident Jacques Chirac na počátku letošního roku oznámil, že vláda vyčlení část příjmů z privatizace (asi dvě miliardy eur) na investiční podporu výzkumu, který by měl těsněji spolupracovat s průmyslovými firmami. Prezident bude také prosazovat, aby domácnosti měly snazší přístup k úvěrům a chce podpořit investování do akcií daňovými úlevami.

Trh práce: Francie loni poprvé po čtyřech letech vykázala schodek obchodní bilance (kolem 9,6 mld. dolarů). Hlavním důvodem byl silící kurz eura a vyšší náklady na dovoz ropy a dalších surovin. Průměrná míra nezaměstnanosti blížící se deseti procentům (9,7 procenta v prosinci 2004) je podle vlády »skandálně vysoká«. Soukromé firmy nepřijímají mimo jiné proto, že se jim daří rychle zvyšovat produktivitu práce, čímž zlepšují své ziskové marže.

Veřejné finance: Schodek veřejných financí dosáhl 3,7 procenta HDP a vláda slibuje, že v roce 2005 klesne pod tři procenta HDP. Podle plánu zveřejněného ministerstvem financí by měl v roce 2008 klesnout na 0,8 procenta HDP. Další zmírňování schodku závisí také na tom, jak se vládě podaří omezovat nabobtnalý veřejný sektor. Zde naráží na tuhý odpor odborů, kterým se nelíbí ani plánovaná privatizace státních podniků včetně plynárenského gigantu Gaz de France. Kabinet hodlá prodejem státních podílů získat kolem 19 mld. eur.

Itálie

Počet obyvatel: 57,3 mil.
HDP: 1 300,9 mld. eur (2003)

Třetí největší ekonomika eurozóny je ve větší míře než ostatní vystavena výkyvům globální konjunktury. Na vině jsou mj. vysoké mzdové přírůstky v minulých letech a hlavně citelné zaostávání v růstu produktivity práce. To zhoršilo zejména cenovou konkurenční schopnost Apeninského poloostrova.

Vyvázejí se hlavně výrobky ze sektoru »low tech«, tedy s nižší přidanou hodnotou.

Jak oznámil statistický úřad Istat, země loni poprvé od roku 1992 (kdy musela devalvovat liru) sklouzla do zahraničněobchodního schodku 393 mld. eur ve srovnání s předloňským přebytkem 1,62 mld. eur. Tempo hospodářského růstu se loni sice výrazně zrychlilo na 1,2 procenta proti 0,3 procenta v roce 2003, ale bylo spolu s Nizozemskem a Portugalskem nejnižší v celé EU. Prognostici předpovídají, že letos ekonomika mírně přibrzí a do tempa by se měla dostat ve volebním roce 2006, kdy se počítá se skoro dvou-

Svět

procentním růstem. Bude to ale hlavně zásluhou vyšší vládní spotřeby. Státní výzkumný ústav ISAE předpovídá, že hospodářství letos vzroste o 1,8 procenta.

Trh práce: Itálie v roce 1998 schválila nová pravidla pro zaměstnávání na částečný úvazek a na dobu určitou. Ekonomové si pochvalují, že »pružnější kontrakty« umožnily snížit průměrnou míru nezaměstnanosti z 12 na 8,5 procenta. Italskou »specialitou« zůstává propastný rozdíl mezi bohatým Severem, kde se nezaměstnanost pohybuje kolem čtyř procent, a chudším Jihem, kde je asi dvacetiprocentní.

Veřejné finance: Schodky veřejných financí se v posledních letech prohlubovaly v důsledku expanzivní rozpočtové politiky. OECD také v letošním roce počítá s tím, že deficit se přehoupne přes tři procenta HDP. Celkový veřejný dluh v poměru k HDP představuje 106 procent, a je tak druhý nejvyšší v rámci EU.

Portugalsko

Počet obyvatel: 10,1 mil.
HDP: 129,9 mld. eur (2003)

Hospodářství se během loňského roku zotavovalo z recese roku 2003, kdy HDP poklesl o 1,3 procenta. Portugalská centrální banka odhaduje tempo růstu za rok 2004 na 1,1 procenta a letos počítá se zrychlením rozvojového tempa na 1,6 procenta. Vzhledem k tomu, že Portugalsko zaostává v hospodářské vyspělosti i za Řeckem, je takové tempo zcela nepostačující. Portugalsko je první zemí eurozóny,

která v roce 2001 porušila rozpočtové pravidlo Maastrichtu, podle něhož nesmí schodek veřejných financí přesáhnout tři procenta HDP. Veřejné výdaje loni stouply o 10 procent a odpovídaly 48 procentům HDP. Pokud se neberou do úvahy příjmy z privatizace a další mimořádné příjmy vlády, pak se dostaly do schodku odpovídajícímu 5,1 procenta HDP. Lisabonský kabinet ale díky nim vykázal schodek 2,9 procenta HDP.

V parlamentních volbách, které se konaly 20. února, s nečekanou převahou zvítězili opoziční socialisté. Dosud vládnoucí sociálně demokratickou stranu (PSD) »položilo« hlavně slabé hospodářství. To v letech 2001–2003 v ročním průměru rostlo jenom o 0,3 procenta. Průměrná míra nezaměstnanosti se během tříletého období, kdy vládla PSD, zvýšila ze 4,4 na 6,7 procenta (prosinec 2004).

Španělsko

Počet obyvatel: 41,1 mil.
HDP: 744,8 mld. eur (2003)

Páté největší ekonomice Evropské unie se loni dařilo. Během letních měsíců na rozdíl od Německa či Francie příliš tempo neztrácela. Spotřebitelská poptávka kvůli zdražující ropě sice poněkud polevila, ale pokračovala čilá investiční aktivita, hlavně ve stavebnictví, a nadále rostl i vývoz. Hrubý domácí produkt tak meziročně vzrostl o 2,7 procenta, nejvíce za poslední tři roky a s podobným růstem se počítá také v letošním roce. Mezinárodní měnový fond v polovině února dokonce mírně vylepšil svoji předpověď hospodářského růstu pro Španělsko, a to na 2,7 procenta proti původním 2,6 procenta. Průměrná míra nezaměstnanosti klesla z 11,3 procenta v roce 2003 na loňských 10,8 procenta. Tříprocentní míra inflace zůstává vysoko nad průměrem eurozóny.

Španělsko se stalo 11. března 2004 terčem teroristického útoku. Tři dny poté se konaly parlamentní volby, které vyhráli opoziční socialisté. Nový premiér José Luis Rodríguez Zapatero prosadil okamžité stažení španělských vojáků z Iráku.

Po osmileté vládě pravice se změnila i vnitřní politika. Vláda například zastavila projekt, podle něhož se měla řeka Ebro stočit na jih sužovaný suchem. Nová vláda chce zvýšit konkurenční schopnost země, která trpí mj. v důsledku rychle rostoucích mezd. Ty se zvyšují převážně ve vazbě na inflaci, a tak je tempo jejich růstu už řadu let vyšší než v ostatních zemích eurozóny.

Belgie

Počet obyvatel: 10,3 mil.
HDP: 269,5 mld. eur (2003)

Belgická ekonomika rostla také loni rychleji, než činil průměrný ukazatel eurozóny. HDP meziročně stoupl o 2,7 % a letos by tempo mělo zvolnit na 2,4 %, uvedla v březnu OECD. Vývoz nebyl tolik zasažen silným eurem, neboť z 80 procent směřuje do zemí se společnou měnou.

Svět

Sociální partneři se už před několika lety dohodli, že mzdy v soukromém sektoru neporostou rychleji než ve třech zemích, které jsou klíčovými obchodními partnery (v Německu, Francii a Nizozemsku). Pro období 2003–2004 bylo stanoveno maximální tempo růstu nominálních mezd na 5,4 %, ale podle předběžných údajů OECD činilo 5,9 %.

Belgie patří v EU k zemím s nejvyšším veřejným zadlužením, které by letos mělo poprvé po 25 letech klesnout pod 100 procent hrubého domácího produktu. Vláda klade důraz na vyrovnaný rozpočet, což se jí v posledních letech daří (loni schodek činil jen 0,1 % HDP).

Finsko

Počet obyvatel: 5,2 mil.
HDP: 143,3 mld. eur (2003)

Řadu let dociluje v eurozóně vysoce nadprůměrného hospodářského tempa. Loni dosáhlo 3,1 % a bylo o celý procentní bod vyšší než v roce 2003. Určitý podíl na tom mají daňové úlevy, platné od loňského července. Daň z firemního zisku od počátku letošního roku klesla z 29 na 26 %. Daňové úlevy firmám platné od letošního roku odpovídají asi čtvrt procenta HDP. Souhrnná daňová kvóta v období 1997–2003 poklesla z 56,8 na 49,9 % HDP, uvádí OECD.

Finská ekonomika je vysoce otevřená (vývoz představuje skoro polovinu HDP). Vývoz se opírá jenom o několik »pilířů« – elektronické a optické přístroje, strojírenství, dřevařský, papírenský a chemický průmysl. Letos se čeká růst HDP o 3,3 %.

Finsko patří k nejpěšnějším zemím Evropské unie ve snižování nezaměstnanosti. Průměrná míra dosáhla maxima v únoru 1994 (17,9 %), ale do roku 2001 poklesla na přibližně polovinu. Ani fáze konjunkturálního oslabení, jež nastala v roce 2001, nepůsobila (na rozdíl např. od Německa) zhoršení nezaměstnanosti. Od loňského června se začal její ukazatel opět snižovat až na 8,7 % koncem 2004.

Irsko

Počet obyvatel: 4,0 mil.
HDP: 134,8 mld. eur (2003)

Irské hospodářství rostlo v období 1998–2002 ročním průměrným tempem o zhruba devět procent. Časy, kdy »keltský tygr« činil tak velké skoky, jsou ale pryč. Loňský růst dosáhl 5,5 % proti 3,7 % v roce 2003. Hospodářství šla k duhu především vysoká domácí spotřeba – jak veřejného, tak soukromého sektoru. Pro vývozce byla příznivá situace hlavně během prvního pololetí 2004. Vývoz přesáhl hodnotu dovozu asi o čtvrtinu.

O hospodářský růst se v posledních letech zasloužily nejenom přímé zahraniční investice, ale také čilá bytová výstavba. Silné zůstávají spotřebitelské výdaje, což se příznivě projeví na dále rostoucí zaměstnanosti (loni stoupla o 2,4 procenta), a to přesto, že zároveň slušným tempem roste produktivita práce. Nabídka pracovních sil přitom roste třikrát rychleji, než je průměr eurozóny. Míra nezaměstnanosti v Irsku patří k nejnižším v Evropské unii (4,3 procenta v prosinci 2004).

Lucembursko

Počet obyvatel: 0,5 mil.
HDP: 24,0 mld. eur (2003)

Nejmenší země OECD má za sebou další rok hospodářské prosperity. Tempo jejího růstu přesáhlo čtyři procenta. Zvýšil se vývoz finančních služeb. Lucembursko vykazuje nejvyšší HDP na obyvatele nejen v celé Evropské unii, ale i v rámci OECD (za ním je Norsko).

Velkovodství se v roce 2004 podařilo přes původní předpovědi udržet v plusu veřejné finance. Daňovému inkasu pomohly zejména příjmy z DPH, kterou odvádějí poskytovatelé elektronických služeb sídlící v Lucembursku. Navíc, země nyní musí v souladu s direktivou EU danit úroky z vkladů, které mají cizinci z nečlenských zemí EU u tamních ústavů. Tempo hospodářského růstu by letos mělo podle předpovědi OECD zrychlit na 4,5 %.

Svět

Nizozemsko

Počet obyvatel: 16,2 mil.
HDP: 454,3 mld. eur (2003)

Země se loni vymanila z hospodářské recese hlavně díky rychle se zvyšujícímu exportu a reexportu. Naproti tomu soukromá spotřeba se zotavovala jenom zvolna. Nizozemský HDP se ve srovnání s recesním rokem 2003 zvýšil o 1,3 % a s přibližně stejným ukazatelem se počítá i v letošním roce.

Veřejné finance prolomily tříprocentní schodek stanovený Maastrichtem v roce 2003 a země tulipánů toto klíčové kritérium nesplnila ani loni, kdy schodek odpovídal 3,1 % HDP.

Průměrná míra nezaměstnanosti se během posledních třech let přibližně zdvojnásobila na loňských 6,4 %. Nizozemce zneklidnil její rychlý vzestup, což se projevilo i na neochotě utrácet. Míra inflace loni klesla na 1,2 procenta, a byla nejnižší od roku 1989.

Nizozemské hospodářství trpí podle OECD strukturálními problémy. V důsledku rostoucích sociálních výdajů ztrácí konkurenční schopnost. Nizozemsko »předvedlo« na podzim roku 2003 krok, který není v EU neobvyklý. Sociální partneři se dohodli, že v roce 2004 budou zmrazeny mzdy a v roce 2005 porostou jenom nepatrně.

Liberální obraz Nizozemska utrpěl loni šrám. Po vraždě filmaře Theo van Gogha, kritika islámu, se terčem útoků staly nejenom mešity muslimské komunity, ale i islámské školy.

Tab. č. III/11

Celkový veřejný dluh v EU

(rok 2003, k HDP, v procentech)

Rakousko

Počet obyvatel: 8,1 mil.
HDP: 226,1 mld. eur (2003)

Rakousku se loni dařilo lépe než v roce 2003. Tempo hospodářského růstu zrychlilo o více než procentní bod na

2 %. Rostl vývoz kompletačních výrobků pro potřeby německých firem a také díky poptávce v nových zemích EU. Rakouský vývoz loni v běžných cenách stoupl o 13 % na 89,1 mld. eur a dovoz se zvýšil o 10,4 % na 89,4 mld. eur. Země tak po mnoha letech dosáhla skoro vyrovnané obchodní bilance. Naproti tomu domácí poptávka byla v útlumu, částečně kvůli drahé ropě.

Rakousku se daří hospodařit v souladu s finančně rozpočtovými »limity« Maastrichtu. Schodek jeho veřejných financí loni odpovídal 1,3 % HDP. Celkový veřejný dluh pak klesl na 64 % HDP. V období 2005–2006 se čeká solidní růst podnikových investic (3,5, resp. 4,4 %). Ústav WIFO letos čeká růst HDP 2,2 %.

Situace na trhu práce se stejně jako v sousedním Německu loni zhoršovala. Průměrná nezaměstnanost 4,5 % se tak přiblížila rekordu z roku 1998. Rakousko patří spolu s několika dalšími menšími zeměmi k rozpočtově ukázněným zemím. Loni hospodařilo se schodem 1,3 %. Vzhledem ke schváleným daňovým úlevám (např. sazba daně ze zisku klesla) se letos očekává schodek 2,2 % HDP.

V Rakousku, které schválilo program privatizace, se projevují určité obavy z prodeje majetku cizím investorům.

Řecko

Počet obyvatel: 11,0 mil.
HDP: 153,0 mld. eur (2003)

Řecko na sebe loni upoutalo pozornost jako pořadatel letních olympijských her. Investiční projekty, které s nimi souvise-

Řecko	109,9
Itálie	106,2
Belgie	100,0
Malta	70,4
Kypr	70,9
Rakousko	64,5
Německo	64,2
Francie	63,7
Portugalsko	60,3
Maďarsko	59,1
Nizozemsko	54,1
Švédsko	52,0
Španělsko	50,7
Dánsko	45,9
Finsko	45,6
Polsko	45,4
Slovensko	42,6
Británie	39,8
Česko	37,8
Irsko	32,1
Slovinsko	29,4
Litva	21,4
Lotyšsko	14,4
Lucembursko	5,3
Estonsko	5,3
Průměr eurozóny	70,7
Průměr EU	63,2

Zdroj: Eurostat

Svět

ly (včetně rozsáhlé modernizace dopravní infrastruktury), pomohly výrazně urychlit hospodářský růst už v roce 2003, kdy dosáhl 4,5 procenta. Loni tempo zvolnilo na 3,8 procenta (OECD).

Ekonomie pomohl také úvěrový boom umožněný nízkými úroky (reálně byly záporné). Půjčky domácnostem rostly dvouciferným tempem. Celková zadluženost domácností stoupla na 30 % HDP, což zůstává hluboko pod průměrem eurozóny.

Řecko ale za vysoký růst draze zaplatilo. Schodek jeho veřejných financí stoupl podle předběžných údajů na 5,3 %. Na tom se podepsaly hlavně náklady na LOH, které přesáhly 10 miliard eur, ačkoli původní rozpočet zněl na 5,9 miliardy eur. Avšak rozpočtovým záměrům se vymkly i další výdaje a také příjmy.

Řecko přijalo společnou měnu v lednu 2001 a od tohoto roku také neplní jedno z klíčových maastrichtských kritérií – nejvýše tříprocentní schodek veřejných financí (k HDP). Loni po výměně vlády se také ukázalo, že Řecko v letech 1997–1999 záměrně podhodnocovalo své rozpočtové schodky. Například za rok 1997 Atény vykazaly čtyři procenta HDP, ale podle dodatečného zjištění Eurostatu to bylo 6,6 %. Celkový veřejný dluh Řecka, který letos dosáhne 110 % HDP, je nejvyšší mezi evropskými členy OECD (**Tab. č. III/11**).

Vyšší příjmy z cestovního ruchu (hlavně díky olympiádě) a také příjmy z lodní dopravy přispěly k poklesu schodku na běžném účtu platební bilance. Problémem zůstává nezaměstnanost, vysoce nadprůměrný hospodářský růst nepřináší dostatek nových pracovních míst.

Británie

Počet obyvatel: 60,7 mil.
HDP: 1 591,4 mld. eur (2003)

Britskému hospodářství se také v uplynulém roce dařilo lépe než eurozóně jako celku. Hlavní zásluhu na tom má sektor služeb vytvářející 72 procent hrubého domácího produktu. Naproti tomu průmysl vykázal v podstatě stagnaci, neboť se nedařilo vývozu. Na něj během celého roku 2004 doléhal silný kurz britské libry šterlinků, který se prvního prosince dostal až na 1,92 USD/GBP (poprvé od září roku 1992). Hospodářský výkon britských ostrovů vyjádřený HDP loni reálně stoupl o 3,1 procenta, což je nejlepší ukazatel od roku 2000. Tempo růstu by letos mělo zvolnit na 2,6 procenta. Jedním z důvodů je, že začnou (jako obvykle s určitým časovým odstupem) působit vyšší úrokové sazby, které centrální Bank of England loni celkově zvedla o 1,25 procentního bodu. Hlavní sazba tak činí 4,75 procenta (k 1. únoru), což je nejvíce za poslední tři roky.

Přísnější měnová politika postihne domácí poptávku, především pak soukromou spotřebu. Na ní se nejvíce projeví ochlazení na trhu nemovitostí. Ale z druhé strany by ji měla povzbudit zlepšující se situace na trhu práce. Průměrná míra nezaměstnanosti se snížila ze šesti procent v roce 1999 na loňských 4,7 procenta, což je nejlepší ukazatel od 70. let.

Centrální banka v závěru roku 2004 signalizovala, že by mohla peníze zlevnit, neboť tempo růstu zvolňuje, ale není to příliš pravděpodobné s ohledem na stoupající inflační teplotu. Meziroční ukazatel inflace v prosinci stoupl třetí měsíc po sobě na 1,6 procenta. Stav veřejných financí se během roku 2004 zhoršil, neboť příjmy z daní nerostly tak, jak vláda předpokládala. OECD musela v podzimní zprávě Londýn varovat, že se může přiblížit ke »kritické« tříprocentní hranici schodku. Celkově ale platí, že britská ekonomika je na tom lépe než většina zemí západoevropské patnáctky. Do konce května se uskuteční v zemi parlamentní volby.

Dánsko

Počet obyvatel: 5,4 mil.
HDP: 188 mld. eur (2003)

Hospodářskou dynamiku v Dánsku v uplynulém roce významně ovlivnily daňové úlevy z příjmu fyzických osob schválené na období 2004–2007. Díky nim se výrazně oživila soukromá spotřeba, s níž se jako s klíčovým faktorem růstu počítá také letos. HDP v roce 2004 stoupl o 2,4 procenta proti 0,5 procenta v roce 2003. Dánské firmy budou letos i v dalších letech investovat na solidní úrovni. Mnohé z nich intenzivně hledají možnosti v levnější cizině, kam přesouvají část svých kapacit. Nezaměstnanost

Svět

také loni mírně klesla na průměrných 5,4 procenta. Země přijímá opatření k vyšší flexibilitě pracovních sil. Individuální propouštění už je snazší, ale pro hromadná propouštění platí zvláštní pravidla.

Libérálně konzervativní vláda v čele s premiérem Foghem Rasmussenem, která opět zvítězila v letošních únorových volbách, má před sebou těžký úkol – udržet v nadcházejících letech pověstný »stát blahobytu«. Nižší daňové příjmy (plynoucí ze schválených úlev) loni vedly k poklesu rozpočtového přebytku. Nicméně zůstává dostatečně vysoký (kolem jednoho procenta HDP), aby z něj Kodaň mohla financovat expanzivní politiku sledující hlavně vytváření nových pracovních míst.

Dánská centrální banka – stejně jako další centrální banky ve Skandinávii – nestanoví inflační cíl, nýbrž řídí směnný kurz koruny vůči euru. Proto je také její měnová politika úzce vázána na ECB.

Švédsko

Počet obyvatel: 8,9 mil.

HDP: 267,3 mld. eur (2003)

Blahobytné Švédsko má v rámci OECD nejvyšší daně. Souhrnná daňová kvóta v roce 2003 podle poslední zprávy Eurostatu odpovídala 51,4 procenta HDP proti 55 procentům v roce 1989. Největší skandinávská ekonomika přesto rostla v minulých deseti letech rychleji, než byl průměr EU. Loňský růst se odhaduje na 3,4 procenta a letos by to mělo být kolem tří procent. V zahraničí roste poptávka po švédském zboží (Volvo, Ericsson) a domácnosti stále hodně utrácí. To by mělo vést ke zlepšení na trhu práce, kde vláda letos počítá s průměrnou nezaměstnaností 5,1 procenta. Koncem roku by to měla být nejvyšší čtyři procenta, slibuje sociálně demokratický premiér Göran Persson. Vláda na letošek schválila daňové úlevy v úhrnné hodnotě téměř tři miliardy korun a zároveň zvýšila své hospodářské výdaje. Celkový rozpočtový přebytek tak dosáhne 17 mld. SEK (0,6 procenta HDP) ve srovnání s 0,7 procenta v roce 2004.

Největší skandinávská ekonomika výrazně závisí na vývozu, jehož roční hodnota odpovídá zhruba polovině HDP (průměrný ukazatel eurozóny činí asi 20 procent). Největším trhem pro švédské firmy jsou USA následované Německem. Švédská koruna během loňského roku výrazně posílila jak vůči euru, tak zejména vůči americkému dolaru. Kurz švédské koruny mohou podle odborníků podpořit také spekulace, že některé centrální banky v Asii hodlají více diverzifikovat měnovou skladbu svých devizových rezerv. Proto by mohly nakupovat také zmíněnou skandinávskou měnu. Přesto, že jsou peníze levné, inflace evidentně zůstane pod dvěma procenty, tedy v souladu s cílem centrální banky.

Švýcarsko

Počet obyvatel: 7,3 mil.

HDP: 315,7 mld. USD (2003)

Švýcarské hospodářství, osmé největší v Evropě, po nevalném roce 2003, kdy HDP dokonce klesl o 0,3 procenta, loni vykázalo růst o 1,6–1,7 procenta. Centrální banka během roku 2004 svoji měnovou politiku přitvrzovala. Poprvé zvedla své sazby v červnu, další vzestup následoval v září, kdy klíčová tříměsíční sazba vzrostla z 0,5 na 0,75 procenta. Švýcarským vývozcům komplikoval život směnný kurz franku, který vůči dolaru posílil o 9,2 procenta. Avšak pětina vývozu směřuje do Německa. Nezaměstnanost patří k nejnižším nejenom v Evropě, ale i v rámci celé OECD. Letos v lednu se ale zvedla na 4,1 procenta (3,8 procenta v prosinci), což bylo nejvíce od loňského března. Inflace nepředstavuje – také díky silícímu franku – problém a v posledních letech se jí daří držet hluboko pod dvěma procenty, což je »limit« centrální banky. Vláda v Bernu byla koncem ledna nucena už podruhé za tři měsíce snížit svoji předpověď hospodářského růstu na rok 2005 z původních dvou procent na 1,5 procenta.

Norsko

Počet obyvatel: 4,6 mil.

HDP: 221,8 mld. USD (2003)

Druhá největší ekonomika Skandinávie loni podle odhadu norské centrální banky dosáhla růstu 2,8 procenta a letos by měla zrychlit až na 3,9 procenta. Norští statistikové se zvlášť zajímají o vývoj »pevninské ekonomiky«, která nezahrnuje těžbu ropy a zemního plynu z mořského dna, námořní dopravu a rybolov. Samotný ropný sektor se podílí na tvorbě HDP více než pětinou, ale zaměstnává jenom jedno procento

Svět

pracovních sil. Kromě toho cena ropy představující 40 procent norského vývozu může podléhat značným výkyvům, což pak zkresluje reálný hospodářský obraz. Centrální banka od prosince 2002 do března 2004 snížila své sazby celkem desetkrát. Hlavní depozitní sazba tak koncem uplynulého roku činila 1,75 procenta.

Norsko je třetí největší vývozce ropy na světě (kolem 3 mil. barelů denně) a v přepočtu na obyvatele zdaleka největší. Vláda převádí část peněz získaných z vývozu ropy do zvláštního fondu, z něhož budou čerpat příští generace (mj. na výplatu důchodů). Hodnota fondu na počátku prosince 2004 poprvé přesáhla bilion norských korun (přes 165 mld. USD). Každý Nor tak měl díky státu našetřeno zhruba 36 000 dolarů. Prostředky z fondu vláda investuje na trzích cenných papírů.

Norská centrální banka drží úrokové sazby velice nízko. Od závěru roku 2002 do letošního února s nimi šla dolů desetkrát – ze sedmi na 1,75 procenta. Naposledy sazbu snížila v březnu 2004. Nezaměstnanost v zemi je nízká (3,6 procenta v prosinci 2004). Také inflace je hluboko pod »stropem«, který centrální banka stanovila na 2,5 procenta. Běžný účet platební bilance dosahuje přebytku odpovídajícího 11–12 procent HDP a také veřejné finance jsou ve vysokém přebytku.

Norové už dvakrát – v roce 1972 a v roce 1994 se odmítli připojit k Evropské unii. Vedly je k tomu hlavně obavy ze ztráty suverenity. Příští parlamentní volby se konají v září 2005.

Island

Počet obyvatel: 0,3 mil.
HDP: 10,4 mld. USD (2003)

Po absolutním hospodářským poklesu v roce 2002 (–0,5 %) se malé ostrovní ekonomice daří. Její růst se loni přiblížil šesti procentům a centrální banka tak byla nucena kvůli vysoké inflaci utahovat měnové šrouby. Svoji základní sazbu zvedla v roce 2004 šestkrát, a to z 2,95 na 8,25 procenta.

OECD na letošek předpovídá růst o 5,2 procenta. Ostrovní země, která je členem Evropského sdružení volného obchodu (spolu s Norskem, Lichtenštejnem a Švýcarskem), výrazně závisí na mořském rybolovu, který se podílí na vývozu přibližně 70 procenty. Proto také zárlivě stráží zásoby ryb. O vstup do EU většina politických stran neusiluje. Zemi trápí vysoká inflace. Schodek na běžném účtu platební bilance se prohloubil na 12 procent HDP. Nezaměstnanost činí pouze 2,5 %.

Rozšíření EU

Rozšířením Evropské unie se zvýšil počet jejích obyvatel zhruba o pětinu na 456 milionů, ale hrubý domácí produkt »přibral« jenom pět procent. Úhrnný hrubý domácí produkt přistupujících zemí totiž činil 433 mld. eur, asi dvacetinu hospodářského výkonu západoevropské patnáctky. Přistoupivší země (bez Maltý a Kypru) loni vykázaly průměrný hospodářský růst zhruba pět procent a toto tempo by mělo letos zvolnit na 4,5 procenta, uvedla v poslední čtvrtletní zprávě zveřejněné koncem ledna 2005 Světová banka.

V loňském roce se mimořádně dynamicky rozvíjel zahraniční obchod přistoupivší osmičky s partnery v EU, především pak jejich vývoz. Díky tomu se zmenšil (v některých případech výrazně) zahraničně-obchodní schodek. Příznacné také je, že země s nejsilnějším přílivem přímých zahraničních investic dosáhly také největších úspěchů v exportu.

Ačkoliv hospodářství nových zemí EU roste mnohem rychleji, než je průměr západní části unie, rok co rok se potýkají s rozpočtovými problémy. Mnozí experti míní, že problém nepředstavují samotné deficity, ale fakt, že veřejný sektor je příliš rozsáhlý. Jeho výdaje (vládní, měst a obcí) ve střední Evropě představují skoro polovinu HDP, což je méně než ve Skandinávii, ale blízko průměru eurozóny.

Všech osm nových členů EU hodlá zavést společnou měnu euro nejpozději v roce 2010, ale tomu cíli jsou podle zprávy Světové banky velice vzdáleny Česko, Maďarsko, Polsko a také Slovensko. Největšího pokroku na cestě vedoucí k euru dosáhly malé země – Slovinsko a celá baltská trojka, které mají šanci, že vstoupí do eurozóny v letech 2006–2007.

Tabulky jsou převzaty z poslední studie Bank Austria Creditanstalt (BA-CA), leden 2005. Údaje za rok 2004 jsou odhad, 2005–2006 předpovědi. Údaje o HDP v tabulkách se mohou lišit od údajů v textu, který byl ještě při poslední korektuře aktualizován.

Svět

Maďarsko**Počet obyvatel: 10,1 mil.****HDP: 80,8 mld. eur (2004)**

Hospodářský růst byl loni výrazně rychlejší než v roce 2003. Předběžně se odhaduje na 4 procenta, a byl tak o celý procentní bod vyšší než v roce 2003. »Motorem« konjunktury se loni stejně jako v růstové fázi let 1997–2000 opět stalo strojírenství. Dařilo se hlavně vývozu elektrických a optických strojů a dopravních prostředků. Zemědělci, kteří utrpěli v roce 2003 značné ztráty kvůli suchu, mohou hovořit o rekordní sklizni. Nejslabší makroekonomickou stránkou Maďarska je prohlubující se schodek na běžném účtu platební bilance, který za leden–září 2004 přesáhl devět procent HDP (**Tab. č. III/12**).

Ekonomiku také loni vydatně podpořily investice. Soukromá spotřeba byla tentokrát slabší, neboť čistá průměrná mzda ve veřejném sektoru, kde pracuje na 30 procent Maďarů, reálně mírně klesla. Poptávku po dovozu částečně tlumil silící forint. Vláda musela loni dvakrát revidovat – směrem nahoru – předpokládaný rozpočtový schodek.

Maďarsko patří k těm zemím EU, které trápí vysoká inflace. Od května roku 2004, kdy dosáhla 7,6 procenta, ale klesá až na meziročních 5,5 procenta v prosinci 2004. Maďarská centrální banka od loňského března do letošního února snížila své sazby celkem osmkrát (na devět procent) a odborníci předpokládají, že v této politice bude pokračovat i v nadcházejících měsících. Vládu od září vede nový premiér Ferenc Gyurcsány.

Tab. č. III/12**Maďarsko** (údaje v procentech)

	2003	2004	2005	2006
HDP (reálné meziroční změny)	2,9	3,9	3,8	4,0
Spotřebitelské ceny	4,7	6,8	4,4	3,9
Nezaměstnanost	5,9	6,0	5,9	5,8
Rozpočtový schodek (k HDP)	-5,4	-4,7	-4,0	-3,1
Běžný účet (k HDP)	-9,0	-8,9	-8,3	-8,0
Zahraniční zadluženost (k HDP)	63,5	66,8	70,7	74,6

Polsko**Počet obyvatel: 38,2 mil.****HDP: 193,7 mld. eur (2004)**

Polské hospodářství, největší mezi deseti novými členy EU, loni zvýšilo HDP o 5,4 procenta, nejvíce od roku 1997. O vyšší dynamiku se postaral především rekordní vývoz, a to nejenom kovů a autodílů, ale nově také masa a mléčných výrobků. Pomohla i domácí poptávka, jež vzrostla o 4,9 procenta, skoro dvakrát rychleji než předloni. Nezávislí ekonomové pochybují, že se podaří naplnit letošní vládní předpověď počítající s pětiprocentním růstem. Průměrná míra nezaměstnanosti (v prosinci 20,7 procenta) je nejvyšší v celé EU. Vláda ji chce koncem letošního roku dostat na 18 procent.

Polská národní banka v minulém roce zvedla sazby celkem třikrát, neboť míra inflace se přehoupla přes její cílový ukazatel 2,5 procenta. Koncem roku 2004 se stabilizovala kolem 4,5 procenta. Konkurenční schopnost polských vývozců podlamoval kurz zlotého. Za dvanáct měsíců (do letošního února) vůči euru posílil o více než 19 procent, ve vztahu k dolaru zhodnotil nejvíce ze všech měn na světě – loni o 25 procent (**Tab. č. III/13**).

Hlavní výzvou vlády je především neutěšený stav veřejných financí. Loni se vyvíjely lépe, než vláda v rozpočtu počítala, a to díky vyšším příjmům z podnikových daní. Vláda v první polovině loňského listopadu přes primární emise na akciové burze prodala osmatřicetiprocentní státní podíl v největším peněžním ústavu PKO BP. Tato transakce jí vynesla 7,6 mld. zlotých (1,8 mld. eur). Příjmy z prodeje státních aktiv tak celkově loni dosáhly 9,7 mld. zlotých a byly zhruba o desetinu vyšší, než plánoval státní rozpočet.

Svět

Tab. č. III/13

Polsko (údaje v procentech)

	2003	2004	2005	2006
HDP (reálné meziroční změny)	3,8	5,5	4,3	4,7
Spotřebitelské ceny	0,8	3,5	3,7	3,0
Nezaměstnanost	20	19,6	18,6	17,8
Rozpočtový schodek (k HDP)	-3,9	-5,4	-4,5	-3,5
Běžný účet (k HDP)	-2,2	-2,0	-2,4	-3,0
Zahraniční zadluženost (k HDP)	45,2	49,1	44,6	40,3

Také v Polsku došlo ke střídání premiérů. Nepopulární Leszek Miller ze Svazu demokratické levice podal demisi druhého května 2004. Po něm nastoupil Marek Belka.

Slovensko

Počet obyvatel: 5,4 mil.
HDP: 33 mld. eur (2004)

Slovensko, které si vydobylo pověst odvážného reformátora, vykázalo loni hospodářský růst přes pět procent. Jde o jeden z nejlepších ukazatelů v celé EU (hned po baltské trojce). Bratislavská vláda na počátku února sdělila, že HDP letos stoupne o 4,9 procenta ve srovnání s původní předpovědí 4,5 procenta. Na Slovensku od ledna 2004 platí rovná devatenáctiprocentní daň. Zjednodušila se procedura při zakládání firem, byl zpřísněn sociální systém, který mj. omezil vyplácení dávek.

Žádná reformní země neučinila během loňského roku tolik pro zlepšení podnikatelského prostředí jako Slovensko, uvedla Světová banka. Bratislavu v únorové hodnotící zprávě pochválil také Mezinárodní měnový fond. Rizikem do budoucna podle něj zůstává inflace a nezaměstnanost. Ta ale klesá a loni v listopadu se poprvé dostala pod 13 procent. Země by chtěla zavést euro v roce 2009, tedy dříve než soušední Česko. Hlavní překážkou však zůstává inflace, jejíž tempo hodlá Národní banka Slovenska koncem letošního roku dostat na 3,5 procenta. Slovensko loni získalo přímé zahraniční investice v hodnotě kolem 1,8 mld. eur (**Tab. č. III/14**).

Menšinová vládní koalice, které v parlamentu patří jenom 69 křesel ze 150, nemá lehkou pozici. Přesto se jí podařilo v prosinci »protlačit« v zákonodárném sboru úsporný státní rozpočet. Jeho schodek by měl odpovídat 4,4 procenta HDP a schodek veřejných financí pak 3,4 procenta HDP.

Slovenská koruna, výrazně posilující, 13. prosince 2004 prolomila hranici 39 SKK/EUR. Přispěl k tomu nejenom příliv zahraničního kapitálu, ale i zlepšený rating, který týž den Slovensku přidělila agentura

Tab. č. III/14

Slovensko (údaje v procentech)

	2003	2004	2005	2006
HDP (reálné meziroční změny)	4,2	5,3	4,6	4,8
Spotřebitelské ceny	8,5	7,6	3,2	2,6
Nezaměstnanost	15,2	14,4	13,1	12,2
Rozpočtový schodek (k HDP)	-3,7	-3,7	-3,4	-2,9
Běžný účet (k HDP)	-0,8	-3,1	-3,7	-4,7
Zahraniční zadluženost (k HDP)	53,7	49,6	47,9	48,4

Svět

Standard & Poor's dlouhodobým závazkům v cizí měně (ze stupně BBB+ na A-). Slovensko tak získalo stejný stupeň investorské důvěryhodnosti jako Česko a Maďarsko a o stupeň lepší než Polsko.

Vláda dost spoléhá, že hospodářský růst pomohou zrychlit přímé zahraniční investice. V posledních dvou letech zaměřily na Slovensko hned tři miliardové projekty – ve všech případech jde o automobily. Po PSA Peugeot Citroën a Hyundai/Kia je to americký Ford, který hodlá u Košic nákladem 400 milionů eur postavit závod na výrobu dílů pro 200 000 motorových dílů a převodovek.

Vše nasvědčuje tomu, že v roce 2007 se Slovensko stane evropskou automobilovou velmocí, neboť bude celkem vyrábět kolem 750 000 osobních vozů (Volkswagen, Peugeot, Kia).

Existují však i hlasy, podle nichž Dzurindova vláda s reformami příliš spěchá a neohlíží se na palčivé sociální důsledky svých kroků. Na počátku roku 2004 se proti krácení dávek vzbouřili Romové ve východoslovenských osadách. Během února 2004 došlo i na rabování obchodů (například v Trebišově). Musela zasáhnout policie. Na Slovensku žije kolem 400 000 Romů, z nichž většina nemá práci.

Slovensko**Počet obyvatel: 2,0 mil.****HDP: 25,9 mld. eur (2004)**

Slovensko, nejvyspělejší postkomunistická země, v roce 2003 vykázalo hospodářský růst jenom 2,5 procenta, což byl nejhorší výsledek od získání nezávislosti (červen 1991). Zato loni předvedlo opět velice slušný výkon. Jeho HDP díky exportu i silící domácí poptávce vzrostl o 4,6 procenta. Vyhledky na nej-

bližší dva roky zůstávají příznivé, takže tempo růstu by se nemělo výrazně měnit.

Domácí spotřebu podpořila rostoucí zaměstnanost, vysoké mzdové přírůstky v soukromém sektoru i rychle se rozšiřující spotřebitelské úvěry domácnostem. Výrazně vzrostly také firemní investice. Průměrná míra nezaměstnanosti počítaná podle metodiky ILO v roce 2004 klesla na 6,4 procenta (proti 6,7 procenta v roce 2003). Průměrná roční míra inflace polevila z předloňských 5,6 procenta na 3,6 procenta loni, a to přesto, že citelně zdražily dovážené suroviny. Země musí dále inflaci potírat, chce-li splnit svůj klíčový úkol – přijmout euro už v roce 2007 (**Tab. č. III/15**).

Slovensko nemá problém se schodkem veřejných financí, byť loni stoupl na 2,3 procenta HDP. Vláda v Lublani hodlá dosáhnout vyrovnaného hospodaření v roce 2008. V zemi zbývá privatizovat ještě několik bank. Stát zůstává hlavním vlastníkem ve dvou – Nova Ljubljanska Banka a Nova Kreditna Banka Maribor, které dohromady kontrolují 44 procent trhu bankovních služeb.

Poslední parlamentní volby v říjnu 2004 vyhrála Slovenská demokratická strana. Ta vytvořila s dalšími třemi konzervativními stranami koalici, jež spravuje zemi od loňského prosince. Čtyřlenná koalice má v devadesátimístném parlamentu 49 křesel.

Tab. č. III/15**Slovensko** (údaje v procentech)

	2003	2004	2005	2006
HDP (reálné meziroční změny)	2,5	4,2	3,8	4,0
Spotřebitelské ceny	5,6	3,6	2,9	2,8
Nezaměstnanost	6,7	6,4	6,2	6,1
Rozpočtový schodek (k HDP)	-1,8	-2,3	-2,1	-1,8
Běžný účet (k HDP)	0,1	-0,3	-0,4	-0,5
Zahraniční zadluženost (k HDP)	52,8	58,6	59,4	59,0

Svět

Estonsko

Počet obyvatel: 1,4 mil.

HDP: 8,8 mld. eur (2004)

Nejmenší baltská země loni zrychlila tempo hospodářského růstu o více než jeden procentní bod. Její HDP vzrostl o 6,3 procenta a také letos se počítá s ukazatelem kolem šesti procent. Slušná dynamika se opírala hlavně o silnou vnitřní poptávku a také vývoz. Ten ale výrazně závisí na tom, jaká konjunktura panuje na zahraničním trhu telekomunikací. Přesto, že se vývozu dařilo, běžný účet platební bilance zůstal značně napjatý. Jeho schodek odpovídal 13,4 procenta HDP, neboť se zhoršila nejenom obchodní bilance, ale vzhledem k odlivu dividend také klesly příjmy běžného účtu. To se projevuje na zhoršující se dlužnické pozici Estonska (**Tab. č. III/16**). Vláda prohlašuje, že země bude připravena zavést euro už v roce 2006. Estonsko od konce loňského června spolu s Litvou a Slovinskem »testuje« stabilitu své měny vůči euru. V březnu nepřežila hlasování o důvěře.

Tab. č. III/16

Estonsko (údaje v procentech)

	2003	2004	2005	2006
HDP (reálné meziroční změny)	5,1	6,3	6,0	5,8
Spotřebitelské ceny	1,3	3	3,5	2,5
Nezaměstnanost	10	9,8	9,5	9,2
Rozpočtový přebytek (k HDP)	2,4	0,5	0,3	0,1
Běžný účet (k HDP)	-13,2	-13,4	-11,6	-10,4
Zahraniční zadluženost (k HDP)	70,4	79,8	86	91,5

Litva

Počet obyvatel: 3,4 mil.

HDP: 17,5 mld. eur (2004)

Litvské hospodářství po skoro desetiprocentním růstu v roce 2003 loni zvolnilo na zhruba 6,5 procenta, což ale byl po sousedním Lotyšsku druhý nejvyšší přírůstek HDP v celé EU. S podobným ukazatelem se počítá také v letošním roce. Největší baltské ekonomice také loni pomohla domácí spotřeba, z jednotlivých odvětví pak stavebnictví. Země musela v souladu s dohodou s EU odpojit první blok Ignalinské jaderné elektrárny, která se v zemi podílí na celkové výrobě elektřiny asi 80 procenty, což značně omezilo její exportní možnosti. Experti odhadují, že tempo růstu litevského hospodářství se po odstavení prvního bloku může zpomalit až o půl procentního bodu. Druhý blok by se měl odstavit za čtyři roky a za další čtyři se má zlikvidovat celá elektrárna (**Tab. č. III/17**).

Tab. č. III/17

Litva (údaje v procentech)

	2003	2004	2005	2006
HDP (reálné meziroční změny)	9,7	6,5	6,5	6
Spotřebitelské ceny	-1,2	1,2	2,8	2,4
Nezaměstnanost	12,4	11,5	10,5	10
Rozpočtový schodek (k HDP)	-1,7	-2,6	-2,4	2
Běžný účet (k HDP)	-6,9	-8,7	-8,3	-7,5
Zahraniční zadluženost (k HDP)	42,4	44,6	46,8	47,9

Svět

Litva je z makroekonomického hlediska pověstná svou velice stabilní cenovou hladinou, jež patří k nejkolidnější v celé EU. Loni se spotřebitelské ceny v průměru zvedly o 1,2 procenta. Problémem zůstává – jako v Lotyšsku a Estonsku – prohlubující se zahraničně obchodní nerovnováha.

Lotyšsko

**Počet obyvatel: 2,3 mil.
HDP: 10,8 mld. eur (2004)**

Nejrychlejší hospodářskou dynamiku loni v celé Evropské unii vykazalo Lotyšsko s 8,7 procenta. Podobně jako u dalších baltských sousedů se o to zasloužila hlavně značná domácí poptávka, které pomohla zejména lepší se situace na trhu práce. Domácnosti také mnohem více nakupovaly na spo-

třebitelský úvěr. Lotyšské přístavy slouží také jako důležitá překladiště v obchodu Ruska (mj. uhlí) i Běloruska (traktory). Makroekonomický obraz země kazí zejména vysoká inflace. Loni ji zvedly hlavně daňové úpravy spojené se vstupem do EU. Ekonomika podobně jako v Estonsku trpí velice hlubokým schodkem na běžném účtu (**Tab. č. III/18**).

Lotyšsko zažilo koncem loňského října demisi vlády. Stalo se tak poté, kdy hlavní strana tříčlenné vládní koalice v parlamentu hlasovala proti rozpočtu předloženému jejím ministrem. Následovalo několikátý denní politické vakuum. Designovaný premiér Aigars Kalvītis představil nový kabinet druhého prosince. U moci je koalice složená ze čtyř stran pravého středu. Pozorovatelé varují, že také tato vláda může mít problémy s nalézáním potřebného konsenzu.

Tab. č. III/18

Lotyšsko (údaje v procentech)

	2003	2004	2005	2006
HDP (reálné meziroční změny)	7,5	8,7	7,0	6,5
Spotřebitelské ceny	2,9	6,2	4,7	3,1
Nezaměstnanost	10,6	10	9,5	9
Rozpočtový schodek (k HDP)	-1,6	-1,4	-2	-2,5
Běžný účet (k HDP)	-8,2	-12,3	-10,4	-8,9
Zahraniční zadluženost (k HDP)	80	86,3	89,3	92,4

Kypř

**Počet obyvatel: v Kyperské republice (jih) 0,66 mil., v turecké části (sever) 0,21 mil.
HDP: 11,6 mld. eur (2003)**

Rozdělený ostrov zaznamenal loni hospodářský růst kolem 3,2 procenta proti 1,9 procenta předloni, uvádí Hospodářská komise OSN pro Evropu. Podle ní by se mělo tempo letos zrychlit na 3,6 procenta. Řecká část Kypřu přistoučila prvního května 2004 k EU s hrubým domácím produktem odpovídajícím 71 procentům průměru západoevropské patnáctky. To je vyšší ukazatel, než mělo v době vstupu (v roce 1981) Řecko.

Ostrov byl v roce 1974 rozdělen. Severní část (37 procent území) připadla Turecku, ale bylo na ní skoro 70 procent všech hospodářských zdrojů. Dnes je hrubý příjem na hlavu v turecké části ve srovnání s jižní (řeckou) asi čtvrtinový. Zatímco na severu se vytváří HDP v hodnotě 850–900 mil. eur (2003), na jihu za skoro 11 mld. eur. Na ostrov, hlavně na řeckou část, přijíždí kolem tří milionů turistů ročně. Námořní flotila lodí plavících se pod kyperskou vlajkou je pátá největší na světě.

Svět

Malta

Počet obyvatel: 0,4 mil.
HDP: 4,3 mld. eur (2003)

Hospodářství Malty, nejmenšího člena EU, poslední dva roky v podstatě stagnovalo. Podle údajů Hospodářské komise OSN pro Evropu zveřejněných koncem letošního února se HDP loni zvýšil zhruba o jedno procento po předložském poklesu 0,3 procenta.

Země se snaží zvýšit svoji konkurenční schopnost. Jedním z opatření, které v první polovině února schválil maltský parlament, je omezení státních svátků (dnů pracovního klidu). Proti byla opoziční Strana práce (Labour party) i odbory, podle nichž cesta k vyšší konkurenceschopnosti vede přes snižování nákladů v průmyslu, snižováním daní a omezováním byrokracie.

Kandidáti EU

Bulharsko

Počet obyvatel: 7,8 mil.
HDP: 19,7 mld. eur (2004)

Bulharsku se podařilo loni v předstihu uzavřít přístupová jednání s EU, takže summit pětadvacítky (16.–17. 12. 2004) mohl stvrdit, že tato balkánská země je připravena podepsat dohodu o přistoupení, které může nastat v roce 2007. Členství své země v EU podporují zhruba dvě třetiny Bulharů (**Tab. č. III/19**).

Hospodářský růst v Bulharsku táhnou hlavně investice. Naproti tomu slabší je kvůli stagnujícím reálným mzdám spotřeba domácností. Ta by se měla během letošního roku oživit, čímž vzroste také poptávka po dovozu. Platební bilanci loni vydatně pomohly příjmy ze zahraničního cestovního ruchu.

Tab. č. III/19

Bulharsko (údaje v procentech)

	2003	2004	2005	2006
HDP (reálné meziroční změny)	4,3	5,6	5,3	6
Spotřebitelské ceny	2,3	6,2	4,5	4
Nezaměstnanost	14,3	12,7	12,0	11,5
Rozpočtová bilance (k HDP)	0,0	0,5	-0,5	-0,3
Běžný účet (k HDP)	-8,4	-6,8	-7,8	-9,2
Zahraniční zadluženost (k HDP)	59,8	60,8	62,2	62,7

Rumunsko

Počet obyvatel: 21,7 mil.
HDP: 56,7 mld. eur (2004)

Rumunská ekonomika, největší na Balkáně a vyznačující se vysokou váhou zemědělství, loni vzrostla o 8,3 procenta. Hlavním faktorem růstu byla domácí poptávka. Země pokročila v restrukturalizaci hospodářství, především v privatizaci. Díky tomu výrazně zesílil příliv přímých zahraničních investic

– z 1,6 na 3,5 mld. dolarů (čistý příliv). Země v předchozích letech dlouho zápolila s nejvyšší inflací v Evropě. Loni se jí podařilo poprvé po 15 letech srazit pod dvoucifernou hranici. Letos v lednu činila její meziroční míra 8,9 procenta. Centrální banka tak mohla v polovině února snížit svoji klíčovou sazbu o 0,75 procentního bodu na 15,75 procenta. Vláda od letošního roku zavedla rovnou šestnáctiprocentní daň. Předtím firmy ze zisku odváděly 25 procent a sazba z nejvyšších příjmů fyzických osob činila 45 procent. Kabinet současně vyhlásil »nesmiřitelný boj« daňovým únikům a korupci. Z Bruselu už přišlo varování, že unie bez váhání odloží vstup Rumunska, nepokročili-li v jejím potírání (**Tab. č. III/20**).

Mezinárodní měnový fond, s nímž Bukurešť podepsala novou dohodu o půjčce loňského července, mj. varoval, že státnímu rozpočtu v důsledku daňové reformy hrozí citelný pokles příjmů. Starosti vyvolává

Svět

Tab. č. III/20

Rumunsko (ukazatele v procentech)

	2003	2004	2005	2006
HDP (reálné meziroční změny)	4,9	8,3	5,2	6,1
Spotřebitelské ceny	15,3	11,9	8,8	6,5
Nezaměstnanost	7,6	6,8	7,3	7,5
Rozpočtový schodek (k HDP)	-2,3	-1,5	-2	-2
Běžný účet (k HDP)	-5,7	-6	-6,4	-6,8
Zahraniční zadluženost (k HDP)	33,2	36,1	36,5	37,9

také prohlubující se schodek obchodní bilance. Běžný účet platební bilance loni skončil v deficitu 4,4 mld. eur, o 44 procent vyšším než v roce 2003. Odpovídal tak 6,9 procenta HDP a letos se dále prohloubí na zhruba osm procent HDP, předpovídá rumunská centrální banka.

Rumunské hospodářství, v němž je ještě vyšší podíl zemědělství než v Polsku, získalo na počátku října 2004 od Evropské unie status »tržní«. Prosincový summit EU pak rozhodl stejně jako v případě Bulharska, že s největší balkánskou zemí lze v dubnu 2005 podepsat dohodu o přistoupení, ale Rumunsko nemá vstup v roce 2007 jistý. Nesplní-li Bukurešť své závazky, může se o rok opozdit.

Druhé kolo prezidentských voleb 12. prosince překvapivě vyhrál představitel opozice a bukurešťský primátor Traian Basescu.

Chorvatsko**Počet obyvatel: 4,4 mil.****HDP: 27,2 mld. eur (2004)**

Tempo hospodářského růstu loni zpomalilo na 3,7 procenta, což bylo v souladu s většinou předpovědí. Takový je hlavní důsledek přísnější měnové politiky centrální banky, která se projevuje na slabší investiční aktivitě firem i spotřebě domácností. Vládě v Záhřebu se nedaří snižovat v potřebném

rozsahu schodek veřejných financí, který loni odpovídal 4,5 procenta HDP (ale byl menší než například v Polsku či Maďarsku). Míra nezaměstnanosti sice už nepřesahuje 20 procent jako ještě v roce 2001, ale i tak je extrémně vysoká. Chorvatsku se nedaří snížit zahraniční dluh pod 80 procent HDP, jak stanoví jeho dohoda s IMF. Koncem loňského roku činil 22,2 mld. eur (80,5 % HDP). Zemi by měl do Evropské unie dovést sedmdesátiletý veterán jugoslávské a chorvatské politiky Stjepan Mesić. Ve druhém kole prezidentských voleb (16. 1. 2005) získal 66 procent hlasů (**Tab. č. III/21**).

Tab. č. III/21

Chorvatsko (údaje v procentech)

	2003	2004	2005	2006
HDP (reálné meziroční změny)	4,3	3,7	3,5	4
Spotřebitelské ceny	1,8	2,0	2,7	2,5
Nezaměstnanost	19,5	18,9	18,5	18
Rozpočtový schodek (k HDP)	-6,3	-5,8	-4,5	-4,5
Běžný účet (k HDP)	-7,2	-6,1	-5,6	-4,9
Zahraniční zadluženost (k HDP)	81,5	80,8	83,5	83,9

Svět

Výchozí úroveň Chorvatska je lepší než v Bulharsku či Rumunsku. To platí jak pro makroekonomický vývoj, tak institucionální rámec. Hospodářství zhruba pět let stabilně roste, inflace zůstává mírná, směnný kurz je stabilní a bankovní sektor nemá problémy. Zhruba 75 procent zahraničního obchodu připadá na EU. Značný propad v obchodní bilanci (vývoz je ve srovnání s dovozem asi poloviční) svědčí o tom, že hospodářství trpí mnoha strukturálními problémy a není dostatečně konkurenceschopné.

Záhřeb měl začít jednat o vstupu do EU na jaře 2005, členství by připadlo v úvahu nejspíš v roce 2009. Brusel však jednání podmiňuje lepší spoluprací Chorvatska s Mezinárodním tribunálem pro zločiny v bývalé Jugoslávii a návratem srbských uprchlíků do svých původních domovů v Chorvatsku. Brusel v březnu rozhodl jednání odložit, neboť není spokojen s přístupem Záhřebu ke stíhání válečných zločinců.

Turecko

Počet obyvatel: 73,3 mil.
HDP: 239,7 mld. USD (2003)

Turecko dostalo na summitu EU 16. prosince 2004 oficiální pozvánku do unie. Politické špičky se usnesly, že nabídkou Ankaře zahájení vstupních rozhovorů 3. října 2005. To ale neznamená, že Turecko má členství jisté. Více než polovina obyvatel EU se staví proti přijetí této převážně asijské a navíc islámské země. Její vstup podporují například Německo, Británie a Itálie, ale pochybnosti mají mj. Francie a Rakousko. Hrubý domácí produkt loni podle odhadu společnosti Bender Securities vzrostl o necelých osm procent. Předpovědi na letošní rok se pohybují od pěti do šesti procent. Ve druhé polovině loňského roku zpomalil hlavně průmysl. Pokud jde o strukturu růstu, ekonomiku držela domácí spotřeba. I přes její svižný růst se podařilo srazit inflaci na 9,3 procenta koncem roku, když cíl byl 12 procent.

Vládě v Ankaře se podařilo také snížit celkový veřejný dluh z 90 procent HDP v roce 1991 na přibližně 70 procent. K vyšší důvěryhodnosti země přispěla i nová tříletá dohoda s IMF podepsaná v polovině prosince 2004. Podle ní Ankara na plnění svého ozdravného hospodářského programu obdrží půjčku v celkové výši 10 miliard dolarů. Turecko loni získalo přímé zahraniční investice v hodnotě dvou miliard dolarů a letos by to mohlo být 3,8 miliardy, uvedl Ústav pro mezinárodní finance (IIF).

Balkánské země, s nimiž se o přijetí do EU nejedná

Po rozšíření EU je zřejmé, že integrační proces se dotýká – byť různou měrou také čtyři nejchudších zemí jihovýchodní Evropy – Albánie, Srbska a Černé Hory, Bosny a Hercegoviny a Makedonie.

Jejich nesporným hospodářským aktivem je, že se nacházejí v těsné blízkosti Evropské unie nebo s ní přímo sousedí (Srbsko). Uvedená skupina zemí se jako celek vyznačuje nízkou konkurenční schopností, velmi vysokou nezaměstnaností, jejíž důsledky ale částečně tlumí rozbujele stínové hospodářství. Jeho rozsah experti odhadují na 30–40 procent HDP.

Přímé zahraniční investice ještě do nedávné doby přitékaly velmi slabě, obchodní bilance vykazuje značné deficity.

Albánie

Počet obyvatel: 3,2 mil.
HDP: 4,9 mld. USD (2002)

Nejchudší země Evropy žije už od loňského podzimu ve znamení parlamentních voleb v polovině letošního roku. Albánské hospodářství loni dosáhlo dobrých výsledků, jeho růst byl asi šestiprocentní, zejména díky čilejší stavební aktivitě. Příznivé povětrnostní podmínky pak přály zemědělské výrobě, což následně povzbudilo potravinářský průmysl.

Značná část Albánců žije pod hranicí chudoby (v roce 2001 to byla zhruba pětina). Velký problém představuje vymahatelnost práva a korupce.

Svět

Makedonie**Počet obyvatel: 2 mil.****HDP: 4,1 mld. eur (2004)**

Nejchudší zemi bývalé Jugoslávské republiky se loni nevedlo. Hospodářství vykázalo podle odhadu růst jenom o půl-druhého procenta. Obzvlášť hluboký pokles (asi dvanáctiprocentní) nastal v průmyslu.

Srbsko a Černá Hora**Počet obyvatel: 10,5 mil.****HDP: 21,9 mld. USD (odhad 2004)**

Hospodářství tohoto »soustátí« loni výrazně zrychlilo tempo z 2,4 na 10 procent. Stalo se tak hlavně díky pozitivnímu obratu v průmyslu a dobré sklizni zemědělských produktů. Vládám v Bělehradě a černohorské Podgorici se během loňského roku podařilo vyjednat se západními věřiteli odepsání

části dluhů. Koncem roku 2003 závazky činily 14,3 mld. dolarů, nyní se pohybují kolem 12 mld. dolarů. Běžný účet platební bilance od roku 2002 odpovídá zhruba 12 procentům HDP. Země v období 2002–2004 získala přímé zahraniční investice za dvě miliardy dolarů, letos by to podle předpovědi Světové banky mohlo být kolem půl miliardy. Nejvíce kapitálu dosud plynulo do tabákového průmyslu a výroby nápojů. Inflaci, která v roce 2001 přesahovala 93 procent, se podařilo srazit pod dvoucifernou hranici v roce 2003.

Hospodářství Srbska a Černé Hory jsou sice součástí federace, ale de facto se rozvíjejí separátně, konstatuje zpráva Hospodářské komise OSN pro Evropu. Jde o oddělené hospodářské entity používající také jiné měny – Srbsko dinár, Černá Hora euro. Z toho vyplývá i zcela odlišná měnová a rozpočtová politika. Bělehrad a Podgorica dokonce ani neudržely celní unii.

Bosna a Hercegovina**Počet obyvatel: 3,8 mil. (2003)****Hrubý národní příjem: 5,2 mld. USD**

Hospodářství pokračovalo v loňském roce v růstu, který lze s ohledem na velice nízkou výchozí úroveň označit za mírný, jen 6 %. Během roku se zrychlovalo tempo průmyslové výroby. Zásluhou několikaleté poválečné obnovy financované ze zahraničních zdrojů začala fungovat základní infrastruktura a veřejné

služby. Pokrok ve strukturálních a institucionálních reformách, stejně jako v rozšiřování soukromého sektoru, byl také loni pomalý. Schodek na běžném účtu platební bilance za rok 2003 Evropská banka pro obnovu a rozvoj odhadla na 17,4 procenta. Dvě hlavní entity – Bosenská federace muslimů a Chorvatů (hlavní město Sarajevo) a Srbská republika (hlavní město Banja Luka) – jsou hospodářsky provázány jenom nepatrně.

Společenství nezávislých států

SNS je konglomerát zemí lišících se výrazně hospodářsky, politicky i kulturně. Seskupení loni dosáhlo zhruba sedmiprocentního růstu HDP. Nejvíce se dařilo zemím, které jsou významnými vývozci ropy, zemního plynu, kovů a dalších surovin.

Tempo růstu v SNS ale ve druhé polovině 2004 zvolnilo a tato tendence přetrvá i letos. Zaměstnanost sice stoupla, ale i tak zůstává v členských zemích SNS podle oficiálních údajů přibližně 10 milionů lidí bez práce (kolem osmi procent disponibilní pracovní síly). I když inflace v uplynulém roce dále polevovala, v některých zemích zůstává dost vysoká.

Všeobecně se má za to, že mezi mírou demokracie a hospodářskou prosperitou existuje zřetelná vazba. Ale v praxi se vztah mezi politickou strukturou a hospodářstvím jeví jako mnohem komplikovanější. Například Bělorusko ohlásilo za rok 2004 hospodářský růst o 11 procent. Tento údaj ale nemusí být spolehlivý. Stejně jako údaje, podle nichž by se mohl autoritativně spravovaný Turkmenistán považovat za jednu z hospodářsky nejúspěšnějších zemí světa.

Země, které jsou členy Společenství nezávislých států: Rusko, Ukrajina, Bělorusko, Moldavsko, Kazachstán, Uzbekistán, Turkmenistán, Tádžikistán, Kyrgyzstán, Ázerbájdžán, Gruzie, Arménie.

Svět

Rusko

Počet obyvatel: 142,4 mil.

HDP: 623 mld. USD (2005)

Rusko, které od roku 1998 pravidelně usedá k jednacímu stolu G7, loni zaznamenalo šestý rok po sobě solidní hospodářský růst. HDP vzrostl o 7,1 procenta, o něco více, než předpokládala vláda. Hlavními faktory, které k tomu přispěly, byl vývoz ropy, zemního plynu a kovů, ale také čilejší domácí po-
pávka. Vývoz díky rostoucím cenám klíčových ruských komodit loni vzrostl o 34 procent na 182 mld. dolarů (v běžných cenách). Z uvedené sumy připadalo na vývoz ropy, ropných produktů a zemního plynu 55 procent. Dovoz stoupl o 24,6 procenta na 94,8 mld. dolarů.

Rusko tak mohlo zvýšit stav devizových rezerv (včetně zlata) o 60 procent na 124,6 mld. dolarů počátkem roku 2005. Přebytek federálního rozpočtu se díky příjmům z vývozu paliv a surovin loni proti roku 2003 ztrojnásobil na 730,7 mld. rublů (26,4 mld. dolarů) a odpovídal 4,4 procenta HDP. Liberálně nalaďený ministr hospodářství German Gref koncem prosince na zasedání vlády varoval, že se zřejmě nepodaří splnit ambiciózní cíl prezidenta Putina – zdvojnásobit do roku 2012 ruský HDP. Pozorovatelé to pochopili jako další pokračování sporu mezi liberály ve vládě a »statisty« na čele s premiérem Michaiilem Fradkovem.

Ruští i zahraniční podnikatelé se stále potýkají s neúčinným právním systémem. Útok Kremlu na ropnou společnost Jukos, podivná dražba její klíčové těžební divize Juganskneftgaz, která nakonec skončila v rukou státní Rosněfti, daňové vyšetřování mobilního telekomunikačního operátora VimpelCOM – to vše prohloubilo pesimistickou náladu mezi ruskými podnikateli, kteří začali doma méně investovat.

Když se koncem roku 1999 chopil moci Vladimir Putin, pohybovala se meziroční míra inflace kolem 36,5 procenta. Loni v prosinci klesla na 11,7 procenta, ale vládního záměru dosaženo nebylo. Koncem letošního roku by se mělo inflační tempo snížit na 8,5 procenta.

Rusko patří ke klíčovým energetickým mocnostem, na jehož dodávkách ropy a zemního plynu závisí západní Evropa zhruba z jedné třetiny. Rusko od roku 1999 do loňska zvýšilo produkci ropy zhruba o 50 procent na skoro 456 milionů tun. Výkonnost ropného sektoru však podléhá značným výkyvům (v závislosti na počasí). Moskva oficiální statistiky o vývozu ropy nezveřejňuje. Západní analytici odhadují, že loni to bylo 4,5–5 milionů barelů denně (bez vývozu do ostatních zemí SNS). Pro Rusko ale už je skoro nemožné zvyšovat vývoz prostřednictvím potrubní dopravy, která dosáhla mezní kapacity. Těžít nejvíce zemního plynu na světě a během deseti let hodlá jeho produkci zvýšit o pětinu na 740–765 mld. krychlových metrů v roce 2015, uvedlo ministerstvo hospodářství v Moskvě. Musí ale přesvědčit zahraniční investory, aby s mnoha miliardami přišli do arktických oblastí a na východní Sibiř (**Tab. č. III/22**).

Ruská vláda dluží zahraničním věřitelům 104–114 mld. dolarů (zdroje se liší), se započtením závazků soukromého sektoru je to zhruba 190 mld. dolarů. Rusko si od roku 1999 nepůjčuje od IMF a jeho závazky 3,5 mld. vůči fondu jsou nízké. Přitom tuto sumu hodlá splatit předčasně, a stejně tak závazky vůči vládním věřitelům sdruženým v Pařížském klubu (10 mld. dolarů).

Moskva doufá, že se jí podaří ukončit jednání o vstupu do Světové obchodní organizace (WTO) do konce letošního roku. Rusko zůstává z velkých zemí jediné, které stojí mimo liberální obchodní klub. Loni úspěšně dokončilo dvoustranná obchodní jednání s Evropskou unií.

Ukrajina

Počet obyvatel: 48,2 mil.

HDP: 77 mld. USD (2005)

Ukrajinská ekonomika, jedna z největších v rámci SNS, se ještě zcela nevzpamatovala z rozpadu SSSR. Její HDP v reálném vyjádření ještě nedosáhl úrovně z roku 1991. Po ruské finančně měnové krizi (propukla v srpnu 1998) lze hovořit o postupném obratu k lepšímu. Hospodářská situace se stabilizovala a země loni dosáhla zhruba dvanáctiprocentního růstu, což byl nejvyšší ukazatel v celé Ev-

Tab. č. III/22

Ruská těžba ropy

Rok	v mil. tun	mil. barelů denně
2003	421,4	8,46
2004	458,8	9,18
2005	485	9,74

Svět

ropě (zkresluje ho velice nízká výchozí úroveň). Ukazatel tempa růstu mohl být ještě o něco vyšší, nebýt prosincové politické krize, která dočasně ochromila celé hospodářství.

Zemi v uplynulém roce pomohla rostoucí světová poptávka po kovech i chemických produktech. Hodnota vývozu za leden–září 2004 vyjádřená v dolarech meziročně stoupla o 45 procent, zatímco dovoz stoupl o 29 procent. Výsledkem je rekordní přebytek na běžném účtu platební bilance (5,6 mld. dolarů, tedy skoro 12 procent HDP). Podniky loni zvýšily nákup investičního zařízení zhruba o třetinu. Díky dobrým výsledkům mohly také během ledna–října zvednout reálné mzdy skoro o čtvrtinu. Vyšší výdaje vlády na mzdy ve veřejném sektoru, sociální potřeby (byl to rok prezidentských voleb) i na obranu vedly ke vzniku rozpočtového schodku. Veřejné finance hospodařící v letech 2002–2003 s mírným přebytkem skončily ve zhruba tříprocentním deficitu. Ukrajina v letech 2000–2004 získala přímé zahraniční investice v hodnotě méně než pět miliard eur. Země přitom představuje uhlernou a ocelářskou velmoc, má značný agrární potenciál. Zanedbatelný není ani automobilový průmysl.

Ukrajinci se koncem minulého roku nesmířili s pochybnými výsledky druhého kola prezidentských voleb. Následovaly hromadné protesty v hlavním městě, které přiměly prezidenta Leonida Kučmu vyhlásit třetí kolo. V něm zvítězil prozápadně orientovaný Viktor Juščenko, který chce zemi dovést do Evropské unie. Vláda bude revidovat některé privatizační projekty a vyloučit nelze ani přechodné znárodnění podniků, které do soukromého vlastnictví díky svým konexím získali lidé z okolí bývalého prezidenta Leonida Kučmy.

Po politických změnách lze očekávat, že se prohloubí vztahy Ukrajiny se sousední Evropskou unií. Pro firmy z EU jsou lákavé hlavně nízké mzdové náklady. Na Ukrajině ve srovnání s Polskem v nominálním vyjádření představují osminu, ve srovnání se Slovenskem čtvrtinu. Přijetí země do Světové obchodní organizace je reálné koncem roku 2005.

Kazachstán

Počet obyvatel: 15,4 mil.
HDP: 48 mld. USD (2005)

Země opírající svoji prosperitu hlavně o těžbu ropy a kovů, si loni udržela hospodářský růst 9,4 procenta a letos by to podle vládních ekonomů mělo být kolem devíti procent. Na ropu a nerostné suroviny připadají zhruba dvě třetiny vývozu. Z kovů se exportují hlavně měď a zinek. Těžba ropy loni stoupla skoro o 15 procent na 58,8 milionu tun, tedy 1,22 milionu barelů denně. Z uvedeného množství se vyvezlo přes 47 milionů tun. Kazachstán se chce do roku 2015 dostat mezi světovou ropnou »superligu«. Produkce by se měla zhruba ztrojnásobit na více než tři miliony barelů denně. Vláda letos očekává přímé zahraniční investice v hodnotě kolem sedmi miliard dolarů. Přitom od získání nezávislosti přiteklo zhruba 25 miliard dolarů. Kazachstán tak v přepočtu na obyvatele získal nejvíce tohoto kapitálu ze všech zemí SNS.

Mezinárodní měnový fond upozorňuje, že hospodářství je silně závislé na ropném sektoru, který se spolu s obslužnými odvětvími podílí na HDP asi 25 procenty a na vývozu polovinou. Státní rozpočet na rok 2004 vycházel z předpokladu, že hospodářství vzroste o 7,9 procenta. Vládní prognostici se tak stali terčem kritiky autoritářsky vládnoucího prezidenta Nursultana Nazarbajeva, který jim vytkl, že jsou »málo ambiciózní«. Západ hodnotí Nazarbajevovu vládu jako netolerantní až represivní. Režim tvrdě kontroluje i média. Politická situace je ale z pohledu zahraničních investorů dobře předvídatelná a politické riziko nízké. Ochrana vlastnických práv nevyvolává – na rozdíl od Ruska – obavy. Rozhodovací pravomoci jsou plně v rukou prezidenta Nazarbajeva a jeho týmu.

Bělorusko

Počet obyvatel: 9,9 mil.
HDP: 14,3 mld. USD (2002)

Bělorusko, kde vládne tvrdou rukou Alexander Lukašenko, bylo Spojenými státy zařazeno do seznamu »tyranií«. Potvrdila to na počátku letošního roku ministryně zahraničí Condoleezza Riceová. HDP se během posledních šesti let zvyšoval průměrným ročním tempem o zhruba šest procent. Přes běloruské území proudí asi 15 procent ruských dodávek plynu určených západní Evropě. Vládní závazky vůči zahraničním věřitelům klesly z 1,5 mld. dolarů koncem roku 1995 na současných 740 mil. dolarů.

Údaje o počtu obyvatel a HDP (rok 2005) jsou převzaty z ročenky britského časopisu *The Economist*.

Svět

Blízký východ

Cena ropy, která loni výrazně přesáhla 40 dolarů za barel, vytvořila zemím Středního východu silný finanční polštář. Avšak západní ekonomové si kladou otázku, nakolik »ropná bonanza« regionu pomůže dlouhodobě. Větší šanci podle nich mají menší země (Katar, Spojené arabské emiráty), dávající větší prostor tržním zásadám. Naproti tomu jsou pochybnosti o největší Saúdské Arábii využívající mimořádného přílivu petrodolarů ke splácení dluhů a nákupu aktiv v zahraničí. Šestice členů Rady arabských zemí v Perském zálivu (Saúdská Arábie, Kuvajt, SAE, Katar, Bahrajn a Omán) předloni vykázala průměrný hospodářský růst 6,8 procenta. Loni se odhaduje na nejméně sedm procent (**Tab. č. III/23 a 24**).

Mezinárodní měnový fond a další západní instituce poukazují na to, že v regionu chybí větší vůle k prosazování hlubších hospodářských reforem. Ty by měly klást důraz na privatizaci s účastí zahraničního kapitálu, který by se tak měl podílet na větší hospodářské diverzifikaci. Zvlášť naléhavé je vytváření nových pracovních míst. Průměrná míra nezaměstnanosti v zemích kolem Perského zálivu dosahuje 15 procent. Vlády se často spoléhají na příliv levnějších pracovních sil z Asie (Indie, Bangladéše, Filipín a dalších zemí). Svě občany se pak snaží zaměstnat hlavně ve veřejném sektoru, kde požívají četných sociálních výhod. V Saúdské Arábii, největší zemi, cizinci představují zhruba dvě třetiny všech pracovních sil. Takový model zaměstnanosti ale není udržitelný. Pro ekonomiky regionu je příznačná také vysoká míra státního subvencování a nákladný systém zdravotní péče.

Teroristé se přihlásili 14. února 2005 v libanonském Bejrútu, kde nastražili mohutnou bombu na bývalého premiéra Rafíka Harírího. Šedesátiletý Harírí byl zároveň stavebním magnátem, který přes dvacet let podnikal v Saúdské Arábii a podle amerického časopisu Forbes patřil s osobním jménem skoro čtyři miliardy dolarů mezi 80 nejbohatších lidí světa.

Tab. č. III/23

Hlavní ekonomiky regionu

(předpovídaná letošní hodnota HDP, mld. USD)

Turecko	304
Saúdská Arábie	232
Írán	170
Izrael	122
Alžírsko	80
Egypt	77
Írák	37
Libanon	19
Jordánsko	12

Tab. č. III/24

HDP na obyvatele

(předpověď na letošek v USD)

Izrael	17 540
Saúdská Arábie	9030
Libanon	5110
Turecko	4150
Írán	2400
Alžírsko	2360
Jordánsko	2010
Írák	1380
Egypt	1030

Zdroj: The Economist

Izrael

Počet obyvatel: 6,6 mil.

HDP: 122 mld. USD (2005)

Hrubý domácí produkt v roce 2004 vzrostl o 4,2 procenta, více než vláda očekávala. Jde o nejlepší ukazatel za poslední čtyři roky. Zasloužil se o něj hlavně vývoz, který stoupl o 14 procent, i čilejší spotřebitelská poptávka, jejíž tempo zrychlilo ve čtvrtém čtvrtletí roku 2004. Letošní růst centrální banka vidí kolem 3,8 procenta. Hospodářství židovského státu se tak vzpamatovalo ze své nejhorší recese, neboť se oživila poptávka na globálním trhu technologií. Běžný účet platební bilance skončil už druhý rok

Svět

v mírném přebytku (44 milionů dolarů). Centrální banka snížila letos v lednu hlavní sazbu na 3,5 procenta. Nezaměstnanost koncem roku 2004 klesla na 10 procent, což byl nejlepší ukazatel za předchozí tři roky.

Za průlom lze označit dohodu o volném obchodu, kterou v první polovině prosince 2004 podepsaly Izrael, Egypt a USA. Dohoda umožní mj. podnikat izraelským firmám v Egyptě. Od uzavření mírové smlouvy v roce 1979 je to první významná hospodářská dohoda mezi Tel Avivem a Káhirou. Podobnou dohodu má Izrael od roku 1996 s Jordánskem.

Palestina

Počet obyvatel: 3,7 mil.
(odhad OSN)

Hrubý domácí produkt vytvářený na palestinských územích je nyní asi o 40 procent nižší než v roce 1999, posledním roce druhé intifády, uvedla koncem listopadu ve zvláštní studii Světová banka. Podle ní vzrostlo loni palestinské hospodářství o 1,6 procenta proti 6,1 procenta v roce 2003. V období

2001–2002 nastal pětadvacetiprocentní hospodářský pokles. Skoro polovina Palestinců žije pod hranicí chudoby a 16 procent si těžko může dovolit nakupovat základní potraviny, vyplývá dále ze studie. Základním předpokladem pro zlepšení situace je ukončení násilí mezi Palestinci a Izraelci. Je také zřejmé, že na prostou většinu pracovních míst může Palestincům nabídnout Izrael.

Rozpočet palestinské samosprávy silně závisí na vnějších zdrojích, konstatoval šéf Mezinárodního měnového fondu Rodrigo de Rato. Palestinský vůdce Abbás a izraelský premiér Ariel Šaron uzavřeli na summitu v egyptském letovisku Šarm aš-Šajch osmého února ústní příměří, palestiništi radikálové ho odmítli.

Irák

Počet obyvatel: 25,9 mil.
HDP: 37 mld. USD

Země má druhé nejvyšší zásoby ropy na světě. Vývoz ropy také vytváří zdroje pro poválečnou obnovu. Přispět k ní by mělo také listopadové rozhodnutí Pařížského klubu (vládních věřitelů) odepsat až 80 procent iráckých závazků. Měl by to být podnět i pro ostatní věřitele, kterým Bagdád celkem dluží zhruba

125 mld. dolarů. Ropný sektor se před válkou podílel na HDP 45 procenty. Režim Saddáma Husajna v posledních letech kladl důraz na rozvoj agrárního sektoru, aby se snížila závislost země na dovozu potravin.

Irák se ve statistikách Světové banky v sedmdesátých letech řadil k zemím se »středním«¹ příjmem na hlavu (kolem 3600 dolarů). Jeho školství a zdravotnictví patřilo v regionu k nejúspěšnějším. Vlekla válka s Íránem v 80. letech a poté mezinárodní hospodářské sankce uvalené na Bagdád po první válce v Perském zálivu (1991) ale srazily hospodářství na kolena. HDP na obyvatele v roce 2003 dále klesl a Světová banka ho v poslední studii odhaduje na 480–630 dolarů.

Po volbách konaných 30. ledna získala v prozatímním národním shromáždění nadpoloviční většinu šíitská Spojená irácká aliance. Arabští sunnité volby bojkotovali, a tak výrazně uspěla kurdská koalice, která získala velký vliv na iráckou politiku. Po přijetí nové ústavy se mají konat 15. prosince 2005 nové volby.

Írán

Počet obyvatel: 71 mil.
HDP: 170 mld. USD

Írán, regionální velmoc a druhý největší producent ropy v rámci kartelu OPEC v posledních třech letech dosahoval hospodářského růstu 6,6–7,5 procenta. Na tvorbě jeho HDP se 22 procenty podílí ropný a plynárenský sektor. Země těží kolem čtyř milionů barelů ropy denně a ve světě jí tak patří

čtvrté místo. Na íránském území se nachází 18 procent celosvětových zásob zemního plynu (druhé největší po Rusku). Státní rozpočet na íránský rok 1383 (skončil 20. 3. 2005) kalkuloval s průměrnou cenou íránské ropy jenom 19,50 dolaru za barel, ve skutečnosti výrazně přesáhla 30 dolarů. Vláda tak má hojnost likvidity, která jí umožňuje investovat například do infrastruktury.

Politickou moc si loni upevnili konzervativní duchovní. Po květnových volbách, jichž se zúčastnilo 42 procent oprávněných voličů, se jim podařilo v parlamentu získat značnou většinu – poté, kdy bylo

Svět

mnoha reformistům zakázáno se voleb účastnit. Zastánci tvrdé linie si vymohli, že parlamentu se musejí předkládat návrhy veškerých dohod o projektech, v nichž zahraničnímu investorovi patří více než 49 procent. Státní výdaje zhruba ze čtvrtiny představují subvence k cenám pohonných hmot, vody, elektřiny a základních potravin. Pětiletý rozvojový plán schválený předchozím parlamentem si za jeden z hlavních cílů kladl částečnou liberalizaci hospodářství, které mělo dosahovat zhruba osmiprocentního růstu. Jedině tak lze vytvářet dostatek nových pracovních míst. Parlament v novém složení ale tento plán »zrevidoval«. Důraz byl položen na expanzivní rozpočtovou politiku. Země bude volit nového prezidenta 17. června 2005.

Saúdská Arábie

Počet obyvatel: 25,7 mil.
HDP: 232 mld. USD

Největší a nejlivnější člen ropného kartelu OPEC, který loni dosáhl hospodářského růstu 5,4 procenta a už druhý rok po sobě skončilo jeho rozpočtové hospodaření vysokým přebytkem – tentokrát 98 mld. riálů. Centrální banka (Saudi Arabian Monetary Agency) loni zvýšila své investice do zahranič-

ních cenných papírů dvojnásobně na 197,3 mld. riálů (v přepočtu 52,6 mld. dolarů).

Riád hodlá získat zahraniční investice do neropného sektoru, aby pokročil v diverzifikaci hospodářství. Loni na jaře informoval o čtyřech projektech v úhrnné hodnotě 5,3 mld. dolarů, týkajících se výroby pitné vody a elektřiny na pobřeží Rudého moře a Perského zálivu. Výstavba těchto kapacit je pro zemi, jejíž obyvatelstvo roste o tři procenta ročně, velice důležitá.

Údaje o počtu obyvatel a HDP jsou převzaty z ročenky britského časopisu The Economist (The World in 2005).

Asie

Asie (bez Japonska) loni zvýšila svůj hospodářský výkon o 8,3 procenta, odhadla investiční banka Goldman Sachs. Letos však růstové tempo zvolní pod sedm procent, hlavně kvůli tomu, že se čeká určité »ochlazení« v Číně. Její HDP loni vzrostl o nečekaných 9,5 procenta, letos by to mělo být v rozmezí 8–8,5 procenta. Se slabší globální poptávkou se lépe vyrovnají asijské ekonomiky, pro které je příznačná vysoká domácí spotřeba – Čína, Indie, Tchaj-wan a Thajsko. Naproti tomu zranitelnější jsou země více závislé na zahraničních trzích – Malajsie, Singapur, Jižní Korea a Filipíny (**Tab. č. III/25, 26, 27**).

Pro rozvojovou Asii jako celek ale platí, že díky rostoucím reálným mzdám, cenám nemovitostí i vzetupnu na akciových burzách její hospodářský růst letos a příští rok více potáhne domácí poptávka, nikoli vývoz.

Asijská rozvojová banka (ADB) počítá s tím, že region (bez Japonska a Středního východu) ve střednědobém výhledu poroste průměrným tempem sedm až osm procent. Čína se svojí hospodářskou silou kolem roku 2020 vyrovná Japonsku a její místo ve světové hospodářské »lize« zaujme Indie, prohlásil hlavní ekonom ADB Ifzal Ali. Podle něj se rozvojová Asie vymaňuje z »vnějších vlivů«, její hospodářská konjunktura začíná méně záviset na USA, Japonsku a Evropské unii. Asie je proto schopna čelit globálním turbulencím mnohem účinněji než v minulosti.

Tab. č. III/25

Hlavní ekonomiky

(podle hodnoty HDP předpovídané na letošek, mld. USD)

Japonsko	4790	Hongkong	162
Čína	1780	Malajsie	123
Jižní Korea	730	Singapur	107
Indie	701	Pákistán	90
Tchaj-wan	333	Filipíny	89
Indonésie	281	Vietnam	47
Thajsko	170		

Zdroj: The Economist

Svět

Tab. č. III/26

Růst HDP v Asii (údaje v procentech)*

Země	2004	2005
Čína	9,5	8,3
Hongkong	7,9	4,7
Indie	6,7	6,6
Indonésie	4,8	4,6
Malajsie	7,1	5,0
Filipíny	6,0	4,5
Singapur	8,2	4,2
Jižní Korea	4,6	3,6
Tchaj-wan	5,9	4,2
Thajsko	6,1	5,0

* podle poslední čtvrtletní ankety britského časopisu The Economist mezi předními experty (zveřejněná koncem února 2005)

Rok 2004 – odhad, rok 2005 – předpověď

Tab. č. III/27

HDP na obyvatele

(předpověď na rok 2005 v USD)

Japonsko	37 550
Singapur	25 070
Hongkong	22 970
Jižní Korea	15 050
Tchaj-wan	14 560
Malajsie	4750
Čína	1360
Indonésie	1230
Filipíny	1010
Indie	640
Pákistán	580
Vietnam	560

Zdroj: The Economist

Asii prospívá také pokračující liberalizace regionálního obchodu i lepšící se investiční ovzduší pro zahraniční kapitál. Asijské centrální banky v uplynulém roce ve velkém skupovaly americké dolary, aby čelily posilování vlastních měn (**Tab. č. III/28**).

Tab. č. III/28

Vývoj devizových rezerv v Asii (stav koncem roku v mld. USD)

Země	2002	2003	2004	Růst od r. 2003 (%)
Čína*	286,4	403,3	609,9	51,2
Indie	70,3	100,6	131,2	30,4
J. Korea	121,4	155,4	199,1	28,1
Japonsko	469,7	673,5	844,5	25,4
Singapur	82,3	96,3	112,8	17,1
Tchaj-wan	161,7	206,6	241,7	17
Hongkong	111,9	118,4	123,6	4,4

* nezahrnuje 45 mld. USD, které byly v prosinci 2003 z devizových rezerv použity na sanaci dvou bank

Zdroj: The Wall Street Journal Europe

Čína

Počet obyvatel: 1,3 mld.

HDP: 1 780 mld. USD

Čína loni – stejně jako v roce 2003 – vykazala ve skupině hlavních zemí nejrychlejší tempo hospodářského růstu – 9,5 procenta. Hlavní záměr komunistického vedení – ochladit tempo růstu se tedy nezdařil. V letošním roce by měla sedmá největší ekonomika světa zpomalit tempo na 8,5 procenta, průměrná míra inflace pak zvolní na 3,8 % proti loňským 3,9 procenta, předpovídá vláda. Čínská cent-

Svět

rální banka letos stanovila »úvěrový strop« v ekonomice na 2,5 bilionu jüanů (loni plánovala 2,2 bilionu jüanů).

»Čína dobývá svět nikoli svými zbraněmi, nýbrž továrnami,« napsal britský list Financial Times. V uplynulém roce to hospodářský svět pocítil naplno. Miliony dělníků pobírajících nízkou mzdu (podle západních standardů) a zhruba miliarda přímých zahraničních investic týdně.

Čínský hlad po ropě, kovech a dalších surovinách byl jedním z klíčových faktorů pohánějících vzhůru ceny komodit. Čína se loni stala druhým největším spotřebitelem ropy (hned po USA), když předstihla Japonsko. Čínské podniky se objevily na investorské mapě světa jako významní, razantně se chovající »hráči«. Společnost Lenovo koupila od amerického počítačového obra IBM jeho divizi osobních počítačů za 1,25 miliardy dolarů. Jde o dosud největší čínskou akvizici v zahraničí, která v USA dokonce vyvolala neklid v politických kruzích.

Loňské statistiky také ukazují, jak Čína dokázala využít svého tříletého členství ve Světové obchodní organizaci (od 11. 12. 2001). Vývoz odpovídající zhruba 30 procentům HDP loni stoupl o 30 procent na 593,4 mld. dolarů a dovoz o 36 procent na 561,4 mld. dolarů. Běžný účet platební bilance loni skončil v přebytku 60 mld. dolarů, tedy o 25 mld. vyšším než předloni. Devizové rezervy významně doplňoval také příliv spekulativního (horkého) kapitálu sázejícího na zhodnocení jüanu.

Do země loni hojně proudil zahraniční kapitál. Přímé investice se odhadují na 65 mld. USD. Ostatní významné ekonomiky rozvojového světa (indická, brazilská, argentinská) získaly méně než pět miliard. Čínské vedení za klíčový úkol označuje stabilní fiskální a měnovou politiku i nutnost dále tlumit investice, jinak zemi hrozí hospodářské přehřátí. Investiční výdaje prudce rostly hlavně během loňského prvního pololetí. Za celý rok pak stouply o přibližně 25 procent.

Pro nejdůležitější zemi světa je nesmírně důležité vytvářet nová pracovní místa, je to klíč k udržení politické stability. Ročně by mělo vznikat kolem 20 milionů nových pracovních míst. Vláda předpokládá, že koncem roku 2005 bude bez práce kolem 25 milionů Číňanů, ale skutečný počet bude podle západních expertů mnohem vyšší. Jde totiž o to, že oficiální statistiky podchycují jenom nezaměstnané ve městech, kde by měla průměrná míra nezaměstnanosti letos činit 4,6 % proti 4,3 procenta loni. Riziko, že poroste nezaměstnanost, je hlavní důvod, proč Čína nechce slyšet na výzvy Západu (hlavně USA) a zatím neuvolní kurz jüanu. Ten je od roku 1995 vázán na dolar v poměru 8,28/USD.

Čínská centrální banka loni vynaložila 1,61 bilionu jüanů, v přepočtu 194 mld. dolarů (o 40 procent více než v roce 2003), na nákup tvrdé měny, aby udržela směnný kurz své měny. Ten je podle Západu dost

Jak se Čína dere vpřed (výběr ze statistik za rok 2004)

- tvorba fixního kapitálu se zvýšila o 26 procent
- disponibilní roční příjem na jednoho obyvatele ve městě vzrostl reálně o 7,7 procenta na průměrných 9422 jüanů, na venkově pak o 6,8 procenta na 2936 jüanů
- maloobchodní obrát stoupl o 13,3 procenta na 652 mld. USD, zhruba 10 procentních bodů nad tempem růstu HDP
- dovoz ropy se zvýšil o 34 procent na 37,9 milionu tun
- přibližně 150 mil. Číňanů lze označit za »střední třídu«. Nijak zvlášť bohatou, ale mající velkou spotřebitelskou chuť. Během deseti let se rozroste dvakrát
- trh turistických služeb v hodnotě 87 mld. USD během příštích 10 let vzroste na 300 mld. USD
- hotelnictví, nyní značně roztržštěné, čeká konsolidace – asi taková, jakou zažily USA v období 1950–1975
- do roku 2007 se pravděpodobně stane největším trhem sázečích her na světě (nyní pravidelně sází jenom 20 mil. Číňanů)

Svět

podhodnocen, čímž získávají čínští výrobci neoprávněnou výhodu, hlavně na úkor USA. Devizové rezervy centrální banky loni rostly v průměru o 11–12 miliard dolarů měsíčně a koncem roku 2004 činily skoro 610 miliard dolarů. Byly tak druhé nejvyšší na světě (po Japonsku).

Centrální banka uvedla 28. října »do stavu šílenství« (Financial Times) globální finanční trhy, když po devíti letech zvedla úrokové sazby, aby pomohla zvolnit rychlé tempo hospodářského růstu. Jednoróční záůjční sazba stoupla z 5,31 na 5,58 procenta, depozitní z 1,98 na 2,25 procenta. Trhy reagovaly krátkodobým, leč prudkým poklesem cen, mj. ropy a kovů. Ze zvolnění čínského hospodářského tempa, které je kvůli riziku »přehřátí« nutné, ale mají obavy ostatní asijské země. Například pro J. Koreu a Tchaj-wan už nejsou největším odbytištěm USA, nýbrž právě ČLR.

Čína dělá vše proto, aby pozvedla své hospodářství a zvýšila svoji váhu ve světě. K tomu slouží hlavně přímé zahraniční investice. Peking ale současně používá nástroje, které mají znemožnit, aby se čínské podniky stávaly terčem západních akvizic. Proto určuje »limity« zahraniční majetkové účasti v jednotlivých sektorech a oborech a jednoznačně dává přednost zřizování společných podniků.

Hlavními zdroji kapitálu přitékajícího do Číny jsou Hongkong, Tchaj-wan a čínská komunita v celé jihovýchodní Asii. Z celkových západoevropských přímých investic v zahraničí v Číně v letech 1998–2002 skončilo zhruba jedno procento, uvedla ve zprávě o konkurenční schopnosti Evropská komise (uveřejněna v listopadu 2004). Jednoznačnou prioritou firem z Evropské unie totiž byla střední a východní Evropa. Avšak příliv přímých investic z EU do Číny bude sílit.

Hongkong

Počet obyvatel: 7,1 mil.

HDP: 162 mld. USD

Hongkongu, zvláštní správní oblasti spadající pod jurisdikci Číny, se loni dařilo nejlépe od asijské krize v roce 1997. Jeho hrubý domácí produkt proti roku 2003 vzrostl o 8,1 procenta, což je nejlepší ukazatel od roku 2000. V posledním čtvrtletí roku 2004 však tempo výrazně oslabilo. Klíčovým sektorem byly cestovní ruch a obchod s »pevninskou« Čínou. Počet zahraničních turistů stoupl o 40 procent na 21 milionů. Převážně šlo o občany ČLR, kterým Peking umožnil volně cestovat do hongkongského »ráje« v červenci roku 2003. Platnost bezvízového režimu byla dále prodloužena.

Zvláštní správní oblast letos počítá s hospodářským růstem čtyři až pět procent. Vrchní správce Tung Chee-Hwa (v březnu rezignoval) za klíčový úkol považuje nezaměstnanost, která se sice snížila z rekordních 8,7 procenta na počátku roku 2003 na 6,5 procenta počátkem letošního roku, ale na asijské poměry zůstává vysoká.

Japonsko

Počet obyvatel: 127,4 mil.

HDP: 4,79 bilionu USD

Japonsko, jehož ekonomika vytváří druhý největší HDP na světě (podle nominálního kurzu), podle listopadové zprávy Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) překonalo vleklé období velice chabého růstu (od roku 1992 v ročním průměru představoval jenom 0,3 procenta). Britský časopis The Economist píše o ztraceném japonském desetiletí. Loňský hospodářský výkon Japonska byl o 2,9 procenta lepší než v roce 2003, ale prognostici OECD pro období 2005–2006 počítají s citelným zvolněním dynamiky na 1,4–1,5 procenta. Některé soukromé prognózy ale dokonce jdou pod jedno procento růstu. Japonský HDP během loňského prvního čtvrtletí »vylétl« proti předchozím třem měsícům o 6,8 procenta, ale poté půl roku klesal. Země se tak ocitla na prahu recese, ale v posledním čtvrtletí 2004 ekonomika zvýšila výkon o 0,5 procenta (v ročním tempu).

Hospodářství se podle japonských ekonomů dostalo do velice delikátní vývojové etapy. Hlavně proto, že vývoz a investice, na které v roce 2003 připadly asi dvě třetiny přírůstku HDP, ve třetím čtvrtletí 2004 zjevně přibrzdlily tempo. Japonská centrální banka v březnu roku 2001 snížila svoji hlavní sazbu prakticky na nulu a na této úrovni ji bude držet i v letošním roce. Průměrná míra nezaměstnanosti na počátku roku 2005 dosahovala 4,5 procenta. Byla tak nejnižší od ledna roku 1999. Japonské veřejné finance jsou ve špatném sta-

Svět

vu, což je důsledek silně expanzivní rozpočtové politiky tokijské vlády. Ta dovedla zemi do schodků dosahujících skoro osmi procent HDP. Veřejný dluh odpovídá zhruba 160 procentům HDP, což je nejhorší ukazatel v rámci OECD. Experti této organizace varují, že pouhé rozpočtové škrty nebudou k ozdravení veřejných financí postačovat. »Rozšířit daňovou základnu a zvednout daně,« zní poslední doporučení OECD Tokiu.

Nejzohoubnější účinky na japonské hospodářství má vleklá deflace, tedy pokles celkové cenové hladiny, oslabující hlavně podněty k investování a také odrazující spotřebitele od čilejších nákupů. Nejcitelnější pokles cen byl zaznamenán v roce 2002 (−0,9 procenta), za loňský rok se odhaduje na 0,1 procenta. Teprve letos se japonské hospodářství snad »překlopí« do velice mírné inflace. Růst cen, první od roku 1998, by měl ozdravný účinek nejenom na firemní finance, ale také by se obnovila účinnost cenových podnětů v ekonomice. Určité riziko představuje také sílící japonský jen (JPY), jehož kurs vůči americkému dolaru se 17. ledna 2004 dostal na pětileté maximum 101,67 JPY/USD.

Indie

Počet obyvatel: 1 081 mil.
HDP: 701 mld. USD

Více než miliardová Indie, která začíná soupeřit s Čínou o přízeň zahraničního kapitálu, se loni zařadila mezi rychle rostoucí světové ekonomiky. V hospodářském roce končícím 31. března 2005 podle vlády lehce dosáhne vytčeného sedmi-procentního růstu HDP. Avšak země by potřebovala v následujících deseti letech růst nejméně o osm procent, aby se mohlo na 400 mil. obyvatel vymanit z chudoby.

Vláda v Dillí hodlá část devizových rezerv (zhruba 130 mld. dolarů koncem roku 2004) použít na výstavbu a modernizaci infrastruktury. Nechala se tak inspirovat příkladem Číny a Tchaj-wanu. Ročně by mohlo jít o pět miliard dolarů, které by doplnily fond rozvoje infrastruktury. Ekonomové ale varují, že takový plán by byl podnětem pro vyšší inflaci.

Indická ekonomika trpí velmi vysokým veřejným dluhem přesahujícím v přepočtu 500 mld. dolarů. Značné jsou i rozpočtové schodky.

Druhá nejlidnatější země světa, kde se běžně používá angličtina, přitahuje nejenom západní výrobců softwaru. Země se může díky nízkým nákladům na pracovní sílu stát jedním z předních dodavatelů součástek a dílů také pro zbrojní a letecký průmysl. Klíčovým sektorem indické ekonomiky zůstává zemědělství s pětadvacetiprocentním podílem na HDP.

Pákistán

Počet obyvatel: 156,4 mil.
HDP: 90 mld. USD.

Jedna z nejchudších asijských zemí, kde třetina obyvatel má denní příjem nižší než jeden USD, by měla ve finančním roce končícím v červnu 2005 dosáhnout více než sedmi-procentního růstu. Podle předpovědi pákistánské centrální banky to bude o půl procentního bodu více, než se původně předpoví-

dalo. V předchozím finančním roce se HDP zvýšil o 6,4 procenta. Růstu pomáhá hlavně stavebnictví a automobilový průmysl. Země by s ohledem na potírání chudoby potřebovala nejméně osmi-procentní hospodářský růst, uvedla State Bank of Pakistan. Země je jednou ze světových textilních velmocí a zrušení globálních obchodních bariér v tomto odvětví by mělo významně pomoci jejímu hospodářskému růstu.

Zahraniční investoři uvítali záměr vlády v Karáči pokračovat v privatizaci bankovníctví. Během léta bude na prodej i majetkový podíl v největší státní pojišťovně a také určitý balík akcií v telekomunikacích. Rozpočtový schodek by se měl v nynějším fiskálním roce snížit na 3,1 procenta HDP. Tempo průměrné roční inflace se pravděpodobně zrychlí na 8,2 procenta.

Jižní Korea

Počet obyvatel: 48,5 mil.
HDP: 730 mld. USD

Třetí největší ekonomika v Asii by si měla v letech 2004–2006 udržet více než čtyřprocentní růst. Loni se na něm výraznou měrou podílel vývoz do Číny a Hongkongu, který v prvním pololetí 2004 v dolarovém vyjádření stoupl o 60 procent. Silná poptávka v zahraničí (na Čínu připadá asi třetina ji-

Svět

hokorejského vývozu) se »přelila« i do čilejší investiční aktivity firem. Díky tomu se začala zlepšovat situace na trhu práce, což se ale neprojevalo na vyšší spotřebě domácností.

Ta poklesla v důsledku jejich značné zadluženosti, odčerpávající zdroje na spotřebu. Míra zadluženosti domácností (vztažená k disponibilním příjmům) stoupla z 87 procent v roce 1999 na 131 procent v roce 2002. Souběžně s tím se propadla míra úspor, a to ze 16 na 1,5 procenta. Na čtyři miliony Jihokorejců, což je skoro pětina pracovních sil, má potíže se splácením spotřebitelských úvěrů. Velké průmyslové konglomeráty a banky jsou ale zdravé.

Vláda v Soulu loni v říjnu potvrdila, že v roce 2004 počítá s pětiprocentním hospodářským růstem, IMF ale uvedl 4,6 na rok 2004 a čtyři procenta na letošek. Jihokorejská centrální banka loni snížila úrokové sazby dvakrát. Naposledy 11. listopadu, když s nimi šla dolů o čtvrt procentního bodu a základní sazba 3,25 procenta se tak dostala na historické minimum.

Filipíny

Počet obyvatel: 87,9 mil.

HDP: 89 mld. USD

Filipínské hospodářství loni vzrostlo o 6,1 procenta, nejrychleji od roku 1999. Zasloužil se o to zejména sektor služeb, podílející se na HDP zhruba polovinou, a také rostoucí spotřebitelské výdaje podpořené nízkými úrokovými sazbami, jež jsou na třináctiletém minimu. Vláda v Manile letos předpokládá růst

mezi 5,3–6,3 procenta. Podpořit by ho měl také silící příliv přímých zahraničních investic, zejména do důlního průmyslu. Nezávislí ekonomové ale optimističtí nejsou. Poukazují na zvolnění globální konjunktury i na problémy v zemědělství. To se podílí na HDP asi pětinou, ale zaměstnává 40 procent pracovních sil.

Vládě se loni podařilo zmírnit rozpočtový schodek na 3,9 procenta HDP, ale i za cenu toho, že zvedla daně. Průměrná míra nezaměstnanosti na počátku letošního roku dosahovala 10,9 procenta a byla jednou z nejvyšších v celém asijském a tichomořském regionu. Zhruba 7,4 milionů Filipínců je nuceno vydělávat si v cizině (mj. na Středním východě). Jejich finanční převody představují vítanou vzpruhu pro hospodářství. Centrální banka předpovídá, že letos stoupnou o desetinu na 9,1 mld. dolarů. Více peněz od svých občanů pracujících v cizině podle statistik Světové banky získávají jenom dvě země – Mexiko a Indie.

Indonésie

Počet obyvatel: 227,1 mil.

HDP: 281 mld. USD

Nejlidnatější muslimská země loni dosáhla podle předběžných údajů růstu 5,1 procenta, nejvíce od roku 1996. V letošním roce se počítá se zrychlením rozvojového tempa na 5,5 procenta. Hlavním faktorem růstu zůstává domácí spotřeba představující zhruba dvě třetiny HDP. Indonésané loni koupili

přes 483 000 aut, o 36 procent více než v roce 2003. V zářijových prezidentských volbách se novou hlavou státu stal Susilo Bambang Yudhoyono. Voličům slíbil více pracovních míst, lepší podmínky pro podnikání i pro zahraniční investory a účinnější potírání korupce. Přímé zahraniční investice loni dosáhly 10,3 mld. dolarů, asi čtvrtinu toho, co země získala v roce 1995.

Zemětřesení, jehož epicentrum bylo na ostrově Sumatra a následné vlny tsunami zabily 234 000 Indonésanů. Vzhledem k tomu, že katastrofa postihla hospodářsky nejzaostalejší oblasti (hlavně provincii Aceh), dopad na celkový růst byl nepatrný.

Singapur

Počet obyvatel: 4,3 mil.

HDP: 107 mld. USD

Singapurské hospodářství loni zaznamenalo růst o 8,4 procenta. Pomohl mu především vývoz počítačových čipů a léčiv. »Městský stát« se tak vzpamatoval z nevalného roku 2003, kdy tempo růstu HDP na pouhých 1,1 procenta srazila válka v Iráku. Cestovní ruch, na němž ekonomika silně závisí (pět

procent HDP), ochromila nebezpečná choroba SARS. Letos vláda očekává hospodářský růst 4,3 procenta. Průměrná míra nezaměstnanosti se koncem loňského roku snížila na 3,7 % ve srovnání s 4,5 procenta v prosinci 2003.

Svět

Singapur má druhé nejnížší daně v Asii (po Hongkongu). Sazba daně z firemního zisku loni klesla o dva procentní body na 20 procent. Fyzické osoby s nejvyššími příjmy odvádějí 22 procent. Vláda sdělila, že se daňová zátěž dále sníží, aby přilákala více investorů i kvalifikovaných pracovních sil. Země si může dovolit snižovat daně, neboť její veřejné finance jsou v přebytku od roku 1968. Ratingová agentura Standard & Poor's udělila Singapuru nejvyšší hodnocení AAA (závazky veřejného sektoru).

Thajsko

Počet obyvatel: 65,1 mil.
HDP: 170 mld. USD

Thajské hospodářství se rychle zotavuje ze škod, které 26. prosince 2004 napáchaly ničivé vlny tsunami vyvolané podmořským zemětřesením u pobřeží indonéského ostrova Sumatra.

Pesimistické předpovědi z počátku letošního roku hovoří o tom, že škody mohou snížit tempo hospodářského růstu až o půl procentního bodu. Podle původní vládní předpovědi mělo letos do Thajska přijet 13,5 milionů zahraničních turistů, po tsunami se počítá se 12 miliony. Hospodářství loni vykazovalo růst kolem 6,2 procenta, odhaduje thajské ministerstvo financí a letos by to podle něj mělo být kolem šesti procent. Významným růstovým podnětem je rozsáhlý program veřejných prací, na který vláda vyčlenila 340 mld bahtů (zhruba 8,9 mld. dolarů). Průměrná míra nezaměstnanosti na počátku letošního roku činila pouhých 1,5 procenta, což je nejméně v celé Asii. Centrální banka letos druhého března opět zvedla úrokové sazby, aby jednak čelila inflaci (v únoru 2005 meziročně 2,5 %), jednak povzbudila lidi k většímu spoření.

Tchaj-wan

Počet obyvatel: 23,0 mil.
HDP: 333 mld. USD

Ostrov, považovaný Čínou ze »odštěpeneckou provincii«, loni zaznamenal hospodářský růst o 5,9 procenta a letos by mělo jeho tempo zvolnit na 4,6 procenta. Stejně jako v dalších asijských zemích se tak stane kvůli nižší poptávce v zahraničí. Tempo růstu exportu by se mělo zpomalit z 21 procent

v roce 2004 na letošních 7,4 %.

Vietnam

Počet obyvatel: 83,7 mil.
HDP: 47 mld. USD

Vietnamské hospodářství už delší dobu zaznamenává solidní tempo růstu, které v roce 2003 činilo 7,1 procenta. Hospodářství postihla tzv. ptačí chřipka. Koncem letošního ledna se v té či oné míře vyskytovala v 25 provinciích ze 64. Kvůli této chorobě prudce poklesla poptávka po drůbežím mase a naopak stoupl zájem o vepřové a hovězí. Rostoucí zájem způsobil, že ceny potravin v lednu v průměru stouply o 15,5 procenta. Ptačí chřipka tak podle ekonomů vážně ohrožuje letošní záměr centrální banky udržet průměrnou roční míru inflace pod 6,5 procenta. Vietnam je druhým největším producentem kávy (po Brazílii), na trh ale dodává méně ceněnou kávu robusta. Její sklizeň bude letos značně poškozena suchem.

Vietnam hodlá částečně privatizovat své dvě největší komerční banky. Měl by to být první krok v pronikání zahraničních ústavů na jeho retailový trh bankovních služeb. Zahraniční investoři zatím mohou ve vietnamské společnosti vlastnit nejvýše 30 procent, z toho individuální investor maximálně 10 %.

Vietnam hodlá částečně privatizovat své dvě největší komerční banky. Měl by to být první krok v pronikání zahraničních ústavů na jeho retailový trh bankovních služeb. Zahraniční investoři zatím mohou ve vietnamské společnosti vlastnit nejvýše 30 procent, z toho individuální investor maximálně 10 %.

Údaje o počtu obyvatel v Asii a HDP (předpověď na letošek) jsou převzaty z ročenky The World in 2005 (The Economist).

Austrálie

Počet obyvatel: 19,9 mil.
HDP: 514,2 mld. USD

Velice solidní hospodářský růst loni zažili Australané, hlavně během prvního pololetí, kdy ho poháněla domácí poptávka – spotřeba domácností, bytová výstavba i firemní investice. Hospodářství protinožců, hodnotou páté největší v asijsko-tichomořském regionu a dvanácté na světě, tak patřilo k nejdynamičtěji se rozvíjejícím mezi třiceti zeměmi OECD. HDP vzrostl o 3,5 procenta. Slušné tempo

řilo k nejdynamičtěji se rozvíjejícím mezi třiceti zeměmi OECD. HDP vzrostl o 3,5 procenta. Slušné tempo

Svět

(3,6–3,8 procenta) by si mělo podle předpovědi OECD udržet také letos a příští rok. Bez ohledu na svižné tempo růstu se nepředpokládá, že by se inflace vymkla kontrole. Zůstane v pásmu dvou až tří procent. Centrální banka (Reserve Bank of Australia) na počátku letošního února ponechala sazby už čtrnáctý měsíc beze změny. Krátkodobá sazba činila 5,25 procenta. Hlavním rizikem je vysoké zadlužení domácností, které by mohly snížit tempo růstu svých výdajů a více spořit. Velké hospodářské ztráty protožocům způsobuje sucho a s ním související obrovské požáry.

Od letošního roku v zemi pracuje zvláštní komise, jejímž úkolem je přijmout opatření ke snížení spotřeby vody. Přestože vývoz rychle roste, zejména díky stoupající čínské poptávce po rudách a kovech, zároveň silil hlad po dovozu. Běžný účet platební bilance tak zůstal v hlubokém schodku blížícím se k šesti procentům HDP. Australské společnosti by měly ve finančním roce končícím 30. 6. 2005 na investice vyčlenit skoro 54 miliard AUD (v přepočtu přes 42 mld. USD), odhaduje australský statistický úřad. Pro ekonomiku, která zaznamenala volnější tempo růstu bytové výstavby a také spotřebitelských výdajů, je to významná vzpruha. Největším odbytištěm pro australské firmy je Japonsko, hned za ním Čína. Australané by si letos měli užít dalších daňových úlev. Vláda si to může dovolit, neboť veřejné finance jsou v přebytku.

Na trhu práce přibývá pracovních míst. Průměrná míra nezaměstnanosti klesla z předloňských šesti na 5,6 procenta v roce 2004. V úvodních měsících roku 2005 stále klesala a únorový ukazatel 5,1 % byl nejnižší od roku 1976. Odborníci OECD v předpovědi z konce loňského listopadu předpokládají, že Austrálie si v období 2005–2006 zachová slušné tempo růstu (3,8 resp. 3,6 procenta), ale pozdější předpovědi jsou skromnější. Například peněžní ústav Dekabank letos počítá s růstem HDP o 1,9 procenta. Na hospodářství podle něj dolehne stále přísnější měnová politika australské centrální banky.

Nový Zéland

Počet obyvatel: 3,9 mil.
HDP: 76,1 mld. USD

Hospodářský růst ve finančním roce, který skončil 31. března 2005, vládní experti odhadují na 4,5 procenta. Přitom loni v září tento ukazatel viděli kolem 3,8 procenta. V tomto finančním roce (do března 2006) se počítá se zvolněním dynamiky na 2,3 procenta. Za nedostatečnou se považuje také investiční aktivita, kterou tlumí vysoké úrokové sazby. Centrální banka je loni zvedla šestkrát (hlavní sazba centrální banky na počátku letošního roku činila 6,5 procenta). Hlavním cílem bylo brzdit tempo růstu inflace, které v loňském posledním čtvrtletí činilo 2,7 procenta (nejvíce od roku 2002). Vysoko nasazené úrokové sazby jsou jedním z důvodů, proč novozélandský dolar (NZD) loni posílil vůči dolaru americkému skoro o 10 procent (na počátku letošního roku se kurz pohyboval 70,2–70,4 US centu/NZD). Míra nezaměstnanosti patří k nejnižším na světě (3,7 procenta koncem roku 2004). Hospodářský růst podle novozélandské centrální banky limituje nedostatek pracovních sil v potřebné kvalifikační struktuře.

Výkonné zemědělství, o které se opírá také vývoz, není dotováno. Stát každý rok hospodaří s vysokými rozpočtovými přebytky (kolem 4,5 procenta HDP). Nejvýznamnějším obchodním partnerem je Austrálie s více než pětinaovým podílem na vývozu a třidvacetiprocentním na dovozu.

Latinská Amerika

Jihoamerickému subkontinentu se v roce 2004 dařilo. Jeho ekonomika se v průměru zvedla o 5,4 procenta, nejvíce od roku 1997. Subkontinent podílející se na světovém vývozu 5,3 procenta a na celosvětovém HDP zhruba pěti procenty (údaje za rok 2003), měl značný prospěch ze zrychlení tempa globální ekonomiky v loňském roce. K duhu šly i nízké úrokové sazby a zesílil také příliv přímých zahraničních investic. Četným zemím se podařilo zlepšit finanční pozici, tedy snížit zahraniční dluh a zmírnit rozpočtové schodky. Avšak koncem loňského třetího čtvrtletí se také v Latinské Americe dostavily známky ochlazení. Vnější příčiny byly stejné jako v jiných regionech: drahá ropa citelně omezila kupní sílu, hlavně chilské a brazilské ekonomiky. Naproti tomu země těžící ropu (Mexiko, Venezuela) získaly vítaný zdroj dodatečných příjmů.

Svět

Na subkontinentu se také projevilo zpomalující tempo růstu čínského hospodářství. Na vývozu do Asie nejvíce závisejí Argentina, Chile a Peru, uvedla investiční banka Goldman Sachs. Méně se to týká Brazílie, jejíž »exportní paleta« je pestřejší. Pro jihoamerické země příliš lichotivě nevyznívá jejich postavení v různých mezinárodních žebříčcích, kde se většinou umísťují za asijskými zeměmi. Například podle studie Světové banky Doing Business 2005 se subkontinent vyznačuje značnou právní nejistotou pro finanční věřitele. Státní správa pracuje neefektivně, je zasažena dost velkou korupcí. Stále platí, že Latinská Amerika má po Africe nejhorší investiční ovzduší na světě.

Argentina

Počet obyvatel: 39,1 mil.
HDP: 148 mld. USD

Argentina vykázala loni už podruhé skoro devítiprocentní hospodářský růst. To se jeví na první pohled jako impozantní. Ale ve skutečnosti jde o »technické oživení«, které následuje po krizi a následném hospodářském propadu na počátku tohoto desetiletí. Země nadále pocituje důsledky hluboké krize

ze závěru roku 2001, kdy stát vyhlásil vůbec největší finanční krach (default) v hospodářských dějinách světa. Země má nejvyšší veřejný dluh na subkontinentu. Jeho hodnota se koncem minulého roku pohybovala kolem 123 procent HDP. Nežádoucí prvenství jí náleží také pokud jde o celkové finanční závazky vůči zahraničním věřitelům. Ty představují 350–360 procent roční hodnoty vývozu.

Držitelé argentinských státních dluhopisů z celého světa tři roky čekali, jakou podobu bude mít restrukturalizace dluhu v celkové výši 102,6 miliardy dolarů. Mezinárodní měnový fond dokonce v srpnu 2004 anuloval dohodu, podle které měl Argentině celkem na stabilizaci hospodářství poskytnout 13,3 mld. dolarů. Důvodem bylo, že vláda v Buenos Aires otálela s nabídkou věřitelům.

Ministerstvo hospodářství teprve 12. ledna 2005 oznámilo, že držitelé vládních dluhopisů (mezi nimi jsou italscí důchodci či japonští farmáři) mají šest týdnů na to, aby své papíry v úhrnné hodnotě kolem 82 miliard dolarů vyměnili za nové, ale tak, že jejich pohledávky se sníží o plných 70 procent. Tedy, že za jeden vložený dolar dostanou jenom 30 centů. Tento postup vyvolal mezi věřiteli rozhořčení. Poukazují na to, že vláda v Buenos Aires může nabídnout více. Devizové rezervy na počátku roku 2005 dosáhly skoro 20 miliard dolarů (proti 8,8 miliardy v srpnu 2002), inflace je pod kontrolou a přebytek veřejných financí je skoro dvakrát vyšší, než stanoví dohoda s IMF (11,7 mld. pesos, tedy 2,5 procenta HDP).

Investiční bankéři svým klientům většinou poradili, aby nabídku přijali, pokud se ovšem nechtějí pouštět do vleklých a nákladných soudních sporů s argentinskou vládou. Ta počátkem března oznámila, že její nabídku přijalo 76 procent držitelů vládních dluhopisů v hodnotě 62,2 mld. dolarů. Avšak statisíce drobných investorů se rozhodlo vládu v Buenos Aires zažalovat (**Tab. č. III/29**).

Tab. č. III/29

Kdo drží argentinské vládní dluhopisy (podíly v procentech)

Argentina	38,4	USA	9,1	Británie	1,1
Itálie	15,6	Německo	5,1	Nizozemsko	1,0
Švýcarsko	10,3	Japonsko	3,1		

Brazílie

Počet obyvatel: 181,4 mil.
HDP: 580 mld. USD

Země, jejíž hospodářství je největší na subkontinentu, dělá vše proto, aby si napravila reputaci citelné pošramocenou během 80. let minulého století. Tehdy rostla zhruba takovým tempem jako dnes Čína. Boom ale skončil hlubokým zadlužením a hyperinflací. Brazílská ekonomika loni vykázala růst 5,3

procenta, což byl nejlepší ukazatel za posledních 10 let (v roce 1994 HDP vzrostl o 5,9 %). Země za to

Svět

vděčí hlavně silné globální poptávce po surovinách. Ekonomice pomohla také spotřeba, která stoupla díky vyšší zaměstnanosti. Také Brazílie letos zvolní tempo růstu zhruba na čtyři procenta.

Páté nejlidnatější zemi světa se loni podařilo snížit nezaměstnanost na 9,6 procenta (prosinec 2004). Vláda dále snížila rozpočtový deficit, který by měl letos odpovídat 2,5 procenta HDP. Přebytek v obchodu zbožím a službami se loni díky vysokému vývozu více než zdvojnásobil na rekordních 11,7 miliardy dolarů (asi dvě procenta HDP). Země získala přímý zahraniční kapitál za 18,7 miliardy dolarů ve srovnání s 10,1 miliardy předloni.

Avšak Brazílii se – na rozdíl od Mexika – nepodařilo splnit inflační cíl, který centrální banka koncem roku 2004 stanovila na 5,5 procenta. Ve skutečnosti přesáhla sedm procent, a proto se na začátku letošního roku dokonce objevily úvahy o důvěryhodnosti brazilské centrální banky, která rovněž musela šroubovat sazby nahoru. Na počátku roku 2005 se krátkodobá sazba (overnight rate) vyšplhala na čtrnáctiměsíční maximum 18,25 procenta a byla více než dvakrát vyšší než v Mexiku (7,9 procenta). Takové podmínky lákají do Brazílie investory nakupující pevně úročené cenné papíry. Brazílie však není jenom surovinovou mocností (železná ruda, měď, hliník aj.), ale úspěšně aspiruje i na označení »průmyslová mocnost«. V zemi působí takové koncerny jako německý Volkswagen či Siemens. Velmi dobrou exportní výkonnost prosazují i národní koncerny, například výrobce letadel Embraer.

Chile

**Počet obyvatel: 15,5 mil.
HDP: 96 mld. USD**

Země pod Andami patří jednoznačně k vítězům loňského »komoditního boomu«. Největšímu světovému producentovi a vývozci mědi se podařilo zvýšit hodnotu exportu (v nominálním vyjádření) o více než polovinu. Dobře se vyvíjela i domácí konjunktura, které pomáhaly nízká inflace i mírné úrokové sazby.

Hospodářství pod Andami díky těmto faktorům loni dosáhlo nejlepšího výsledku za posledních sedm let, když zvýšilo HDP o 5,9 procenta proti 3,3 procenta v roce 2003. Příjmy z vývozu mědi dosáhly 1,8 bilionu pesos, což umožnilo dosáhnout poprvé od roku 1996 rozpočtového přebytku ve výši 2,2 procenta HDP (1,25 bilionu pesos, v přepočtu 2,2 mld. dolarů). Uvedený přebytek je nejvyšší v celé Latinské Americe.

Přůměrná míra nezaměstnanosti paradoxně stoupla z 8,5 procenta v roce 2003 na loňských 8,8 %. O práci se totiž oficiálně uchází stále více lidí, povzbuzených příznivým hospodářským vývojem. Ekonomiku značnou měrou táhla čínská poptávka po mědi. Její dodávky do ČLR stouply o 70 procent na 3,2 mld. dolarů. Hospodářství se nachází v »expanzivním cyklu« a letos lze očekávat růst 5,3–6,3 %, uvedla chilská centrální banka s odkazem na čilou investiční aktivitu i soukromou spotřebu.

Kuba

**Počet obyvatel: 11,3 mil.
HDP: 30 mld. USD (odhad)**

Kuba se hospodářsky stále ještě nevzpamatovala ze zhruba čtyřicetiprocentního poklesu, který nastal v období 1990–1993 po rozpadu Rady vzájemné hospodářské pomoci. Režim, který poté částečně povolil soukromé malopodnikání, v posledních dvou letech podle západních pozorovatelů opět »utahuje šrouby«.

Od počátku letošního roku se zpřísnila kontrola devizového hospodaření, které se opět centralizuje. Fidel Castro se rozhodl »potrestat« USA za jejich hospodářské embargo a zakázal oběh amerických dolarů. Tuto měnu na ostrov zasílají především kubánští emigranti žijící v USA. Zákaz vstoupil v platnost osmého listopadu 2004. Místo americké měny začalo obíhat »konvertibilní peso« – měna s oficiální hodnotou dolaru, ale mimo ostrov není směnitelná.

Kuba má například bohaté zásoby niklové a kobaltové rudy, jejíž těžbu hodlá s pomocí čínských investic během čtyř let zdvojnásobit. Příjmy z cestovního ruchu loni činily kolem dvou miliard dolarů. Kubu hospodářsky podporuje Venezuela, která jí denně za preferenční ceny podle oficiálních údajů dodává 53 000 barelů ropy.

Svět

Mexiko

Počet obyvatel: 106,2 mil.
HDP: 669 mld. USD

Členská země Severoamerické dohody o volném obchodu (NAFTA) vydatně těží ze svých velice úzkých hospodářských vazeb se severním sousedem. USA odebírají přes 80 % mexického zboží. Mexický HDP, nominálně desátý největší na světě, loni vzrostl o 4,4 procenta, nejrychleji za poslední čtyři

roky. Tamní centrální banka přitom byla nucena v zájmu potírání inflace soustavně utahovat měnové šrouby. Krátkodobou sazbu během loňského roku zvedla celkem jedenáctkrát z 5,5 na 9,3 procenta, ale jen s částečným úspěchem. Meziroční míra inflace v závěru 2004 sice klesla na 5,2 %, ale centrální banka svůj tříprocentní cíl hodně minula. Vláda letos očekává přírůstek HDP kolem 3,8 %, existují však předpovědi udávající tři procenta. Hlavním důvodem je předpokládané zvolnění hospodářské dynamiky v USA. Na druhé straně se očekává, že vysoké příjmy z vývozu ropy podpoří investiční aktivitu mexických firem. Významnou vzpruhou pro mexické hospodářství, zejména soukromou spotřebu, jsou finanční převody od občanů pracujících v cizině (hlavně v USA) (*Tab. č. III/30–33*).

Hospodářské ukazatele Latinské Ameriky (údaje v procentech)

Tab. č. III/30

Hrubý domácí produkt

(meziroční reálné změny)

Země	2003	2004*	2005**
Argentina	8,8	8,8	6
Brazílie	0,5	5	3,9
Mexiko	1,3	4,0	3,3
Chile	3,3	5,9	5,3
Kolumbie	3,8	3,6	3,8
Ekvádor	2,5	7	3,5
Peru	4	4,8	4,7
Venezuela	-7,6	17	6

Tab. č. III/31

Inflace (roční průměr)

Země	2003	2004*	2005**
Argentina	3,7	6,1	9
Brazílie	9,3	7,6	6,3
Mexiko	4	5,2	3,7
Chile	1,1	2,4	2,9
Kolumbie	6,5	5,5	5,7
Ekvádor	6,1	1,9	1,5
Peru	1,8	3,5	3
Venezuela	27,1	19,2	17,2

Tab. č. III/32

Veřejný dluh (k HDP)

Země	2003	2004*
Argentina	140	123
Brazílie	56	52
Mexiko	28	27
Chile	13	12
Kolumbie	62	58
Peru	48	46
Venezuela	45	34

Tab. č. III/33

Rozpočtové hospodaření

(přebytek či schodek k HDP)

Země	2003	2004*
Argentina	1,3	4,2
Brazílie	-5,2	-2,7
Mexiko	-0,6	-0,3
Chile	-0,4	2,4
Kolumbie	-2,8	-2,3
Peru	-1,9	-1,3
Venezuela	0,2	0,5

* odhad, ** předpověď

Svět

Venezuela

Počet obyvatel: 26,5 mil.
HDP: 110 mld. USD (2004)

Jediný zástupce západní polokoule v ropném kartelu OPEC. Prezident Hugo Chávez, často označovaný za levicového populistu, se netají svými přátelskými vztahy s kubánským vůdcem Fidelem Castrem. Díky prudce rostoucím příjmům z ropy mohl nařídít zvýšení státních výdajů, které za leden–listopad 2004 stouply o 62 procent na 6,6 bilionu solivarů (v přepočtu 3,4 mld. dolarů). Chávez štědrě financuje nejenom zdravotnictví a školství, ale i armádu. Na počátku letošního roku podepsal výnos o pozemkové reformě. Podle ní by se měly postupně zrušit velké farmy a půda by se měla přerozdělit ve prospěch chudých rolníků (**Tab. č. III/34**).

Tab. č. III/34

Zahraničně platební pozice (odhady za rok 2004)

Země	Zahr. dluh (k HDP)	Dluhová obsluha (k vývozu)	Běžný účet (k HDP)
Argentina	365	78	2,7
Brazílie	203	59	2
Mexiko	79	18	-1,6
Chile	113	19	2,8
Kolumbie	233	44	-1,3
Peru	201	26	-1,2
Venezuela	83	21	14,1

Zdroj: Dresdner Bank Lateinamerika (únor 2005)

Údaje o hodnotě HDP (předpověď na rok 2005)) a o počtu obyvatel jsou převzaty z ročenky časopisu The Economist (The World in 2005).

Afrika

Afrika, hospodářsky nejzaostalejší a také nejvíce zadlužený kontinent, loni zaznamenal podle předběžných údajů OSN růst o 4,5 procenta. Jde o nejlepší ukazatel za posledních zhruba deset let. Jenom tři africké země vykázaly hospodářský pokles. Naproti tomu šest zvýšilo svůj HDP o více než sedm procent. Tempo růstu se zrychlilo zejména díky tomu, že stouply ceny naprosté většiny komodit (s výjimkou tří), které africké země vyvážejí. Na vývozu tak více vydělali nejenom ropní producenti (například Nigérie, Angola, Egypt, Čad), ale i dodavatelé většiny komodit agrárních. Jak konstatuje Africká rozvojová banka, na kontinentu se loni zlepšilo celkové makroekonomické prostředí. Souhrnná obchodní bilance skončila v přebytku více než pět miliard dolarů, když vývoz stoupl o 18,6 procenta v běžných cenách a o 4,6 procenta ve fyzickém objemu. Průměrná míra inflace klesla na 8,8 procenta, což je nejlepší ukazatel za posledních více než 20 let. Veřejné finance jako celek vykazují schodek jenom 1,7 procenta afrického HDP.

Prezident Africké rozvojové banky Omar Kabbaj za vedoucí reformní země kontinentu označil Burkinu Faso, Maroko, Jižní Afriku a Tunisko. Naproti tomu Pobřeží Slonoviny a Nigérie, členové ropného kartelu OPEC, «proměškaly» výjimečně dobrý africký rok kvůli občanským a etnickým nepokojům.

Zvýšila se míra politické stability «černého kontinentu», kde se v porovnání s minulými léty loni pililo méně krve. «Zdá se, že občanské války v Sierra Leone, Libérii a Angole jsou pryč. Příběhy, které ukončilo pohraniční konflikt mezi Etiopií a Eritreou, trvá, lépe to vypadá i v Konžské demokratické republice,» zhodnotil situaci na počátku roku 2005 The Economist.

Svět

Základní příčiny konfliktů v Africe se ale odstranit nepodařilo. Historické zkušenosti napovídají, že k válkám jsou nejvíce náchylné země se špatnou, zkorumpovanou vládou, stagnujícím či dokonce propadajícím se hospodářstvím, ale také země s bohatými přírodními zdroji. Více než 300 milionů Afričanů (v tom skoro polovina lidí v subsaharské Africe) se musí spokojit s příjmem menším než jeden americký dolar.

Británie v poslední době prosazuje, aby se boj s africkou chudobou stal prvořadým tématem skupiny sedmi nejbohatších a nejvlivnějších západních mocností (G7). Přitom argumentují tím, že Afrika je jediný světadíl, který za posledních 25 let zchudl.

Hospodářská charakteristika Afriky

- Počet obyvatel: 830 mil., 13 procent světového (začátek roku 2004). Přibližně 200 mil. Afričanů je podvyživených.
- Rozsáhlé přírodní zdroje: čtyři světové říční veletoky (Kongo, Nil, Niger a Zambezi). Rozlehlé pralesní plochy (zhruba pětiny rozlohy kontinentu).
- Zhruba 30 procent celosvětových nerostných zdrojů (mj. 40 procent zásob zlata a 60 procent kobaltu).
- Na 80 procent Afričanů je zaměstnáno v ruční zemědělské výrobě.
- Na světadíl připadá asi jedno procento přímých zahraničních investic, jedno procento globálního HDP a dvě procenta světového obchodu.
- Ze 48 nejchudších zemí světa jich je 35 afrických.
- Skoro polovina dětí nemá přístup k základnímu vzdělání.
- Virem HIV se nakazilo 30 mil. obyvatel.

Zdroje: African Union, UNAIDS

Jižní Afrika

Počet obyvatel: 45,2 mil.
HDP: 104,2 mld. USD (2005)

Největší světový producent zlata, které se těží ve 33 dolech. Sektor celkem zaměstnává zhruba 195 000 lidí. Zlato se podílí na vývozních příjmech 13 procenty. Ekonomika, největší na africkém kontinentu, loni vzrostla o 3,7 procenta, což byl nejlepší ukazatel od roku 2000 (tehdy růst činil 4,2 procenta).

Ve srovnání s ostatními rozvíjejícími se trhy (emerging markets) není zmíněný růst nikterak oslnivý. Průměrná míra nezaměstnanosti zůstává extrémně vysoká (30 procent). Mnoho lidí žije v chudobě, v zemi je vysoká zločinnost.

V letošním roce lze počítat s růstem 4–4,5 procenta. Stejně jako loni by měly pomoci úrokové sazby, které jsou nejnižší za posledních 24 let. Ty také představují vzpruhu pro spotřebitelské výdaje, důležitý faktor růstu, když vývozu se kvůli silicímu jihoafrickému randu tolik nedařilo. Vláda hodlá vyčlenit na rozsáhlé programy veřejných prací, zahrnující modernizaci infrastruktury, výstavbu elektráren a zdrojů pitné vody, v následujících letech kolem 180 mld. randů.

Ghano Mbeki, jihoafrický prezident zdůrazňuje, že musí pokračovat »transfer bohatství« z bílých rukou do rukou Afričanů. To do značné míry znejistuje zahraniční investory.

Václav Lavička, Hospodářské noviny
Štěpán Steiger, odborný spolupracovník Ročenky HN